

FELVIDÉKI MAGYAROK

JELÉN – LÉT

2018/III. Elektronikus folyóirat

Készítette a Szövetség a Közös Célokért a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

1918

1938

1968

TISZTELT OLVASÓINK,

Elektronikus folyóiratunk a szlovákiai önkormányzati választások kampánycsendjében jelenik meg. A csendet arra használjuk ki, amire leginkább ildomos: az emlékezésre. Tesszük ezt a múlt heti Mindenszentek hatása alatt is.

A közelmúltban sok értékes felvidéki magyart veszített a közösségünk. Emlékeztünk rájuk kiadónk, a Szövetség a Közös Célokért társulás kongresszusán, és emlékezünk most is. Felidézzük Bauer Győző, Jókai Tibor, Pogány Erzsébet és Paulisz Boldizsár tevékenységét, munkájuk ma is meghatározza közösségünk sorsát. Sajnos azóta újabb nagyszerű embereket veszítettünk, a Kegyelet című rovatunkban az ő emléküket is felidézzük.

Ebben az évben sok kerek évfordulónk van, így nem csak személyekre, hanem eseményekre is visszatekintünk.

Száz évvel ezelőtt, 1918-ban alakult meg Csehszlovákia, mely folytán számbeli kisebbségi sorsba kerültünk.

A Felvidék.ma hírportál szerkesztősége és kiadója támogatólag állt egy fontos és hiánypótló kezdeményezés mellé, mégpedig országrészünk 1938-as visszatérésének örömteli pillanatait megörökítő, fényképekkel dokumentáló album elkészítéséhez, megjelentetéséhez. Ennek eredményeiről nyújtunk exkluzív betekintőt, részletesen is kitérve az éppen 80 esztendővel ezelőtt történt események történelmi hátterére.

És ott van az ötven évvel ezelőtti 1968 is, amikor Csehszlovákia reformfolyamatait törték meg az orosz tankok.

Nem csak visszatekintünk, hanem a mára vonatkozó üzeneteket is keressük. Ahogy a nemzeti ünnepeinken is.

A napi aktualitások között kiemelt témaként foglalkozunk a köztársaságielnök-választással, melynek öt év után ismét lesz magyar jelöltje. Bárdos Gyula vállalását Menyhárt József folytatja.

Kiadványunkkal 29. alkalommal jelent meg, ebben az évben harmadszor – mint eddig is, ismét a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. A címlapon Peczár Károly azon fotója látható, amely része volt a brüsszeli Európai Parlament épületében tartott, a Felvidéket bemutató fotókiállításnak.

Következő, decemberi számunk témaorientált lesz, az önkormányzati választások eredményeire helyezük a súlypontot.

A borongós őszi időben tartalmas olvasnivalót kínálunk Olvasóinknak.

A szerkesztők

A Szövetség a Közös Célokért közgyűlése

Az elektronikus folyóiratunkat is kiadó Szövetség a Közös Célokért (SZAKC) társulás október 20-án, Dunaszerdahelyen tartotta idei közgyűlését, melyet a szervezők Pogány Erzsébet, a SZAKC idén májusában elhunyt igazgatója emlékének szentelték.

Duray Miklós, a SZAKC elnöke megnyitó beszédében elmondta, hogy a Szövetség tevékenysége nagyon gazdag volt az elmúlt évben, viszont sok szomorúságot is hozott. *„Tavaly ősztől kezdve sok értékes felvidéki magyart veszített a közösségünk”* – mondta. Pogány Erzsébet időközben két posztumusz díjat kapott – a Széchenyi Társaság Díját, illetve Magyar Örökség Díjat. A Szövetség két tagszervezete, a Szlovákiai Magyar Pedagógusszövetség elnöke, Jókai Tibor és a Zoboraljai Közhasznú Társulás alapító elnöke, Paulisz Boldizsár is távozott az élők sorából. Valamennyiük emléke előtt egy perces néma felállással adóztak a kongresszus résztvevői.

Hideghéthy Andrea, a SZAKC ideiglenes ügyvivőjeként ismertesse a SZAKC tevékenységéről szóló rövid beszámolót. Bemutatásra került a szövetség, annak tevékenysége, alapító szervezetei. *„Az irodahálózatunk a legnagyobb érték, mert több olyan feladatunk van, amelyet egy szakértőnk végez valamelyik irodánkban, de a sikerünket az adja, hogy valamennyi tájékoztatást nyújtó irodánkban elérhe-*

Duray Miklós

tőek az információk” – emelte ki. A SZAKC a pozsonyi központi, és további 11 területi irodájával egész Felvidéken elérhető hálózatot működtet. Továbbá ismertette a Felvidék.ma hírportál, a Felvidéki Lelki Elsősegély Telefonszolgálat, a Családlánc, a SZAKC állandó jogsegélyszolgálati tevékenysége, a szakképzési hálózat, valamint a magyarországi felsőoktatással kapcsolatos pályázatkezelési munkájukat. Beszámolója végén kitért a 2018-as évben elért jelentős sikereikre és megfogalmazta a közeljövőben előttük álló feladatokat.

Hideghéthy Andrea

A közgyűlésen a SZAKC alapszabályának módosítására is sort került, mely a következőképpen módosult: az eddigi egy igazgató helyét két igazgató veszi át – így az ügyvezető igazgató Hideghéthy Andrea, a gazdasági igazgató pedig Losonszky Margit lett. A két igazgató munkáját az igazgatótanács fogja majd össze. Az alelnökök sorát egy harmadik alelnökkel bővítették – Ladányi Lajos és Mézes Rudolf mellett Gubík László kapott bizalmat a közgyűlés tagjaitól.

A szövetséghez felvételt nyert a Marthos Polgári Társulás, mint jogi személy, melynek képviselője Keszeg István, Martos polgármestere. A társulást Győző Réka mutatta be, aki elmondta, hogy a Marthos Polgári Társulás tevékenységét a Martoson székelő közeleti tehetséggondozó intézmény, az Esterházy Akadémia alapításával indította. Feladata az épülő Martosi Népfőiskola és Rendezvényliget működtetésének ellátása és felvidéki partnerként a Nemzeti Tehetségprogram lebonyolítása.

A SZAKC szorosabbra szeretné fűzni a kapcsolatokat a Rákóczi Hálózattal, melyet Öry Péter, az MKP Országos Tanácsának elnöke, a Rákóczi Szövetség alelnöke, valamint a Rákóczi Hálózat elnökségi tagja mutatott be. Elmondása alapján a hálózat lényegében a Rákóczi Szövetség továbbgondolása, céljainak segítése.

A közgyűlés végén a külföldi magyar családok éve alkalmából köszöntötték a Mátysföldi Nagycsaládos Egyesületet 20 éves jubileuma alkalmából, mely működése során hatvan tagcsaládot szólított meg és segítette a családokat abban, hogy a keresztény hit, a szeretet és az egység példája a család legyen. Az egyesület elnöke, Pásztor Csaba köszönetét fejezte ki, és elmondta, bizakodással tekint a jövőbeli pozitív folytatás és a közös munka elé.

Pogány Erzsébet életműve a magyar örökség szerves része

A Magyar Tudományos Akadémia díszterme adott otthont a szeptember 29-én, immár kilencvenkettedik alkalommal megrendezett Magyar Örökség díjátadó ünnepségnek. Pogány Erzsébet felvidéki közgazdász és közéleti személy, a SZAKC igazgatója, hírportálunk alapítója nevét mától az Aranykönyv őrzi. Pogány Erzsébet életét és munkásságát Bauer Edit méltatta, az alábbiakban e gondolatok olvashatók.

Pogány Erzsikével sok-sok éve ismertük egymást – egy városban, Somorján nőttünk fel. Erzsike nővére, Karola, aki az idősebb testvér szerepén túllépve a négy elárvult testvéreinek felnevelője lett, – osztálytársam volt. Erzsikével akkor találkoztunk újra, amikor két kisgyermek édesanyjaként ismét nekivágott az egyetemi tanulmányainak. Utána életutunk sok-sok pontban összefonódott.

Kitartása, munkabírása szinte nem ismert határokat. 1989 után együtt dolgoztunk az Együttélés mozgalomban. Mindnyájunk számára meghatározó élmény volt, hogy a felvidéki magyarságnak újra lehetett politikai érdekképviselete, de pártot, politikai mozgalmat a semmiből teremteni így sem volt könnyű. Duray Miklós közvetlen munkatársaként dolgozott sok évig – több választási kampányt vitt sikerre, de sohasem találtatott olyan szervezési feladatot, mely kifogott volna rajta. Később Magyarországon folytatta a munkát, Csóti György, Csoóri Sándor és Dobos László munkatársaként.

Mikor a Magyarok Világszövetségében tovább már nem találta a helyét, hazajött, hisz itt sem voltunk bővében elkötelezett, tenni akaró embereknek. Közösségépítésben és szervezésben nehéz volt túltenni akaraterején, kommunikációs készségén és probléma-megoldó képességén. Nem volt ez sem egy könnyű terep, hisz egyrészt a félelemmel, másrészt a kishitűséggel vagy éppen a lopakodó konformizmussal, a többségi nemzethez való igazodás kényszerével kellett naponta megküzdenie.

Nevéhez kötődik a SZAKC, a Szövetség a Közös Célokért megalakítása 2001-ben, mely a felvidéki magyar civil társaságokat szövi hálózatba, majd 2005-ben Szlovákiában az első magyar nyelvű hírportál, a Felvidék.ma elindítása. Mindkettőt a semmiből teremtette – s ezerszer küzdött meg azért, hogy megmaradjanak, mert az ellenszélből, az ellendrukkerekből és az értetlenségből sohasem szenvedtünk hiányt. 2009-ben a Szlovákiai Magyar Közgazdász Társaságot alakította meg, s büszkén mesélte, hogy ez az első magyar szakmai társaság.

Egy rádióinterjúban így vallott önmagáról:

„Én magam valóban jó háttérembernek tartom. Az, hogy én megfelelő célokért, megfelelő feladatokért a háttérben tevékenykedjek, én ebben soha nem láttam gondot. És figyelem magam, ... ha ma egy jó ötletet hallok, akkor örömmel segítem azt a jó ötletet megvalósítani. Ha

gáncsoskodással találkozom, akkor azt gondolom, hogy lesz majd egy másik ötletem. ... ez az, ami megkeményíti az embert. Mások ügyeit mindig jó szívvvel segítem, soha nem mondhatta senki, hogy ha segítségért fordult hozzám, akkor ne próbálnék segíteni, és egész jól viselem a gáncsoskodást is, mert ez megint csak (hogy mondjam) ebben a közösségben majdnem természetes...”

„A háttérben kívánt maradni, mégis ragyogott” írta róla az egyik közvetlen munkatársa.

Munkájáért több elismerést kapott, többek közt az Eszterházy Érdemérmét, a Teleki Sámuel Érdemérmét, 2015-ben az összmagyar kapcsolatok erősítéséért a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét. Nem véletlen, hogy inkább azokat az emberi kapcsolatokat tartotta fontosnak, melyekhez ezek a kitüntetések nyitottak utat.

Szociális érzékenységét gyerekkorából hozta magával – korán került árvaságra, s azt tapasztalta, hogy szülővárosa közössége nem engedte el a bajba jutott ember kezét. Elkötelezett tagja volt a Carissimi kuratóriumának, mely azoknak a családoknak a támogatását tűzte ki célul, amelyek sérült beteg vagy fogyatékkal élő gyermekeket nevelnek. Soha ki nem fogyott a javaslatokból, ötletekből, mit lehetne és kellene tenni azoknak a családoknak az érdekében, amelyek segítség híján nehezen birkóznak a rájuk zúduló napi teherrel. Ilyen indíttatásból hívta életre a Felvidéki Lelki Elsősegély Telefonszolgálatot is, hisz a bajban nehéz más nyelven megfogalmazni azt, amit az ember anyanyelvén is nehéz kimondani...

Hitte, hogy „figyelniük kell egymásra, és kötelességünk segíteni az elesettek gondjain...”

Korán elment, mégis egy egész életművet hagyott maga után, melyet méltán tekinthetünk a magyar örökség szerves részének...

Pogány Erzsébet munkásságát Bauer Edit szociológus, politikus méltatta

Nélkülözhetetlen szerepet vállalt a nemzet egyesítésében

Szeptember 21-én a Széchenyi Társaság Díjával tüntették ki posztumusz Pogány Erzsébetet, a Szövetség a Közös Célokért igazgatóját.

A Magyar Tudományos Akadémián megrendezett emlékülésen **dr. Cserhádi László Gábor**, a Széchenyi Társaság alelnöke méltatta Pogány Erzsébetet. Az alábbiakban teljes terjedelemben közöljük a társaság alelnökének a méltatását.

Tisztelt elnök úr, főtitkár úr! Tisztelt hölgyeim, uraim! Kedves ifjú vendégeink!

Ezerkilencszázhuszonkettő tavaszán éppen betöltötte 17. életévét egy fiatalember, aki a kö-

vetkező feledhetetlen, a nemzetért, a nemzet egységéért jajongó és a nemzetért tenni akarásra buzdító versidézeteket hagyta ránk. Tisztelt hölgyeim, uraim, kedves mindannyian, ha csak ezeket hagyta volna hátra, neve talán akkor is fennmarad, de a nemzet szerecséjére nemcsak ezek emlékeztetnek rá.

Az idézetek így szólnak hozzánk: „Ha eljő az idő – a sírok nyílnak fel, / Ha eljő az idő – a magyar talpra kel, / Ha eljő az idő – erős lesz a karunk, / Várjatok, Testvérek, ott leszünk, nem adunk!

Ezeket a sorokat a 17 éves fiatalember, József Attila „Nem, nem soha!” című verséből idéztem, de hasonlóan biztat bennünket a „Pogányos hitvallás magyarul” című versében is, amit néhány héttel később ír meg: „Álljuk helyünket emberül – Ki küzd, megél, más elmerül.”

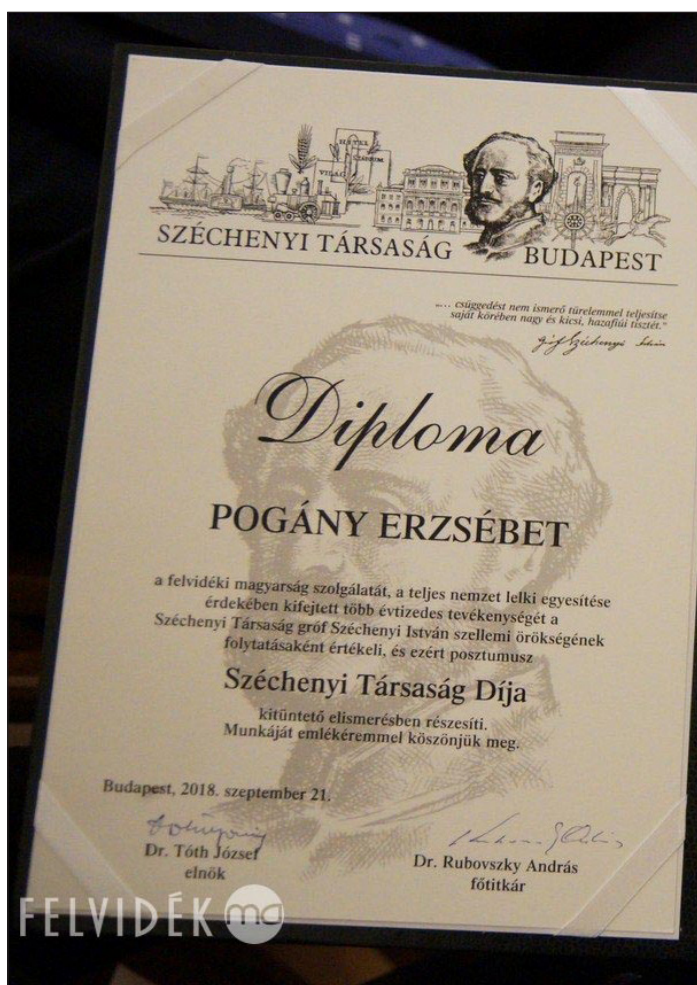
Harminchét évvel később e versek születése után, 1959. december 19-én Pozsonyban megszületik Pogány Erzsébet, aki egész életében a József Attila-idézeteknek, azok hangulatának megfelelően élt és készült arra a nagy feladatra, amit én most röviden nemzetegyesítésnek nevezek.

Tisztelt vendégeink!

Kitüntetettjeink előtt fejet hajtani érkezünk. Az előtt a Pogány Erzsébet előtt is, aki a Comenius Egyetem közgazdaságtan szakán végzett, aki igényességének megfelelően a doktori fokozatot is megszerezte. A rendszerváltás után az Együttélés politikai mozgalom központi irodájának vezetője lett. Felvidéki politikus volt, de nemcsak a Felvidékhez fűződik sikeres politikai tevékenysége, dolgozott Magyarországon is. Ő az a személyiség, akiről el lehet mondani, mindvégig ott volt, ahol a legnagyobb szükség volt rá!

Felvidéki természetes elkötelezettsége mellett a Magyar Demokrata Fórumnál dolgozva mondható róla, hogy a „nyugodt erő” jelszó az ő derűs, ötletdús megbízhatóságát is jellemezte. Mind a mai napig emlékezetes Csoóri Sándor és Dobos László mellett a Magyarok Világszövetségében nyújtott teljesítménye is. Hozzáteszem, amikor szükség volt rá, örömmel dolgozott a Rákóczi Szövetség alapítványánál is.

Az alapítástól kezdve, 2001-től támaszkodott rá a Szövetség a Közös Célokért Polgári Társulás, mint igazgatójára.

Cserháti László Gábor, a Széchenyi Társaság alelnöke méltatta Pogány Erzsébetet.

Tisztelt Vendégeink!

Ennek a szövetségnek a küldetése a felvidéki magyar közművelődés támogatása, az oktatásügy fejlesztése, a felvidéki magyarság, a fiatal magyar nemzedék szellemi és lelki gazdagítása.

Pogány Erzsébet, mint a felvidéki magyar közösség rendületlen harcosa működtette munkatársaival ennek a szövetségnek hálózatát, Királyhelmectől Pozsonyig, fontosnak tartva egyúttal a jelenlegi határokon is átnyúló együttműködést, építette és fejlesztette más, magyarországi civil szervezetekkel, így például a Széchenyi

Társasággal, a Rákóczi Szövetséggel is. A Szövetség 15 városban szolgálta irányítása alatt a magyarságot. Ez a határokon is átnyúló, lüktető együttműködés – amelynek Pogány Erzsébet éltető ereje volt – szolgálta és szolgálja a lelki és szellemi nemzetegyesítést.

Erzsébetnek még arra is jutott ereje, hogy 2005-ben elindítsa az első felvidéki magyar hírportált, a Felvidék.mát, ezt is utolsó leheletéig irányította, mint annak igazgatója. Ezek az eredményes évek erősítették őt, létrehozta a felvidéki Magyar Közgazdasági Társaságot is, és egyúttal szerepe volt a felvidéki kisebbségi jogsegélyszolgálat működtetésében.

Pogány Erzsébet tetterejét, cselekvőképességét az előzőeken túl könyvek, kiadványok megszületése is fémjelzi, és a királyfiakarcsai Magyarok Nagyasszonya szobor felállításában is kimagasló szerepe volt.

Somorjai gyökereit tisztelve örömmel vett részt az önkormányzat képviselőjeként, a Magyar Közösség Pártja tagjaként az önkormányzat munkájában.

Pogány Erzsébet igazi közéleti személyiség volt. Nélkülözhetetlen szerepet vállalt a nemzet lelki és szellemi egyesítésében, szakmai tudásával, vidám, mindig derűs, segítőkész magatartásával, amelyet az évtizedek alatt személy szerint én is sokszor megtapasztalhattam, ezért is tettem és teszek örömmel eleget a megtisztelő felkérésnek Erzsébet életműve méltatásával.

Pogány Erzsébet magyarságot szolgáló magatartása, teljesítménye nemcsak József Attila már idézett sorait juttathatja eszünkbe, de Arany János nemzethez szóló biztatása is ide illő: „Nem hal meg az, ki milliókra költi, Dús élte kincsét”, hiszen Erzsébet egész életében eredményesen szolgálta nemzetét, ezért döntött úgy egyhangúlag a Széchenyi Társaság elnöksége, hogy Pogány Erzsébetnek a nemzet lelki és szellemi egysége érdekében kifejtett tevékenységét a Széchenyi Társaság Díjával ismeri el.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet.

Akik mindnyájunkért éltek

Négy felvidéki kortárs magyar ember áldozata

Batta György író volt a Királyfiakarcsán tartott, az aradi vértanúk tiszteltére rendezett megemlékezés ünnepi szónoka. Az alábbiakban az ott elmondott beszédét olvashatjuk.

Batta György

Tisztelt emlékezők! Miközben nemzetünk elárvult részeként mi is aradi vértanúink példamutató hősiességére, az igazsághoz és a szabadsághoz való hűségére emlékezünk – a lélek csendjében köszönve meg áldozatukat – gondoljunk azokra a hazai személyiségeinkre is, akik az idén fejezték be életüket, s akik mindegyike kötődött a Petőfi Baráti Társuláshoz. Áldozatot hozott mindnyájunkért ez a négy kortársunk is: igaz, merőben más körülmények között, mint a bitófán vagy golyó által kivégzett tábornokok, de ugyanazzal a hűséggel.

Az Érsekújváron született **Bauer Győző**nek hetvenhat esztendő adatott a szolgálatra. Magyar gimnáziumból érkezve szerezte meg orvosi oklevelét a pozsonyi Comenius Egyetemen, hogy végigdolgozza egész életét: Prágában a Csehszlovák Tudományos Akadémia Farmakológiai, Pozsonyban a Szlovák Tudományos Akadémia Kísérleti Gyógyszerkutató Intézetében, melynek aztán igazgatója is volt; a CSEMADOK országos elnökeként nemcsak kultúránk megélésére, hagyományaink megőrzésére buzdított, hanem hangoztatta: „Elsősorban a tudásba ruházzunk be, mert ott a legbiztosabb, legmagasabb és legidőtállóbb a megtérülés.” Ezért volt a kezdeményező egyike a Selye János Egyetem Alapítvány létrehozása esetében is. Sikerral képviselt mindnyájunkat a Szlovák Nemzeti Tanácsban, majd az ország törökországi nagyköveteként Ankarában. Volt életének egy dermesztő időszaka, az infarktus; szinte szétszakadt a szíve, mondta akkoriban Edit asszony, a felesége, de hála Istennek, Győző felgyógyult. Lehet, hogy ez a házasság egymás ihletésének története is, hiszen Edit is sokféle képességgel megáldva küzdött és küzd ma is érdekeinkért a közéleti és a tudományos pályákon, elnyerte például az Év Európai Parlamenti Képviselője címet!

Most pedig három olyan kortársunkról essen szó, akik közösségünk szolgálatába szegődve fájdalmasan röviden éltek, miközben hatalmas iramban munkálkodtak. Mintha megsejtették volna: számukra kurtává sikeredik a földi pálya... Óriási áldozat ilyen helyzetben, mind a család, mind e teremtetők emberekről, hogy ilyenkor összezsugorodik a szeretteikkel együtt tölthető idő is. Pogány Erzsébet 58, Paulisz Boldizsár 57, Jókai Tibor 50 évesen fejezte be életét... Mindhárman súlyos betegen is szerveztek, terveztek, utaztak és építettek, hogy beteljesülhessen küldetésük: a szülőföld és a nemzet értékeinek gyarapítása, az egyetemes emberi jóság és hasznosság.

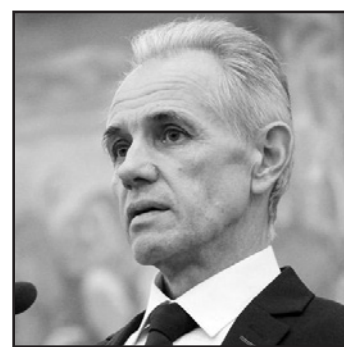
A csallóközi **Pogány Erzsébet** egyik legismertebb hazai egyéniségünké vált a rendszerváltás után: a Duray Miklós elnökletével létrejött, öt önálló jogi személyből álló társulás, a Szövetség a Közös Célokért igazgatójaként tájékoztató irodahálózatot épített ki Pozsonytól Királyhelmeceig! Az új intézmény megalakulása 2001 óta nemcsak a felvidéki magyarság belső kommunikációját, hanem a nemzetegyesítést is segíti. Én úgy látom, még mindig nem mértük fel e hatalmas teljesítmény jelentőségét életünkben. A Magyar Igazolványok megszerzésének lehetősége; az első felvidéki magyar hírportál, a Felvidék.ma megszületése; a Felvidéki Magyarok című elektronikus folyóirat megjelentetése; Családlánc építése itthon is; szakképzések szervezése – csupán néhány eredmény a sok közül: ezek mindegyikébe beépült Pogány Erzsébet önfeláldozó tevékenysége. És nem csak mi: a jövő magyarjai is hálásak lehetnek neki is a Királyfiakarcán emelt Magyarok Nagyasszonya szoborért, Rieger Tibor remekművéért, melynek felállítását Erzsike minden lehetséges módon támogatta.

A Búcsón született **Jókai Tibor** Nyitrán szerzett pedagógusi képesítést; tanári pályája a komáromi Jókai Mór Alapiskolában teljesedett ki, de ő kezdettől fogva a hazai magyar oktatás-nevelés egésze iránt is érdeklődést mutatott. Így történt, hogy 2003-ban a Szlovákiai Magyar Pedagógusszövetség központi irodájának vezetőjévé vált, 2014-ben pedig őt választották meg a Szlovákiai Magyar Pedagógusszövetség elnökévé. Élete a hazai magyar iskolahálózat védelme jegyében telt; minthogy én is évtizedek óta járom az országot, el tudom képzelni, milyen érzés lehetett számára a folyamatosan fogyatkozó tanulói létszámot, majd az egyre aggasztóbb iskola-megszűnéseket tudomásul venni... Az érzékeny lelkű embereket akkor is megviselik az ilyen események, ha derűlátóknak mutatják magukat, és mindent elkövetnek, hogy jövőnk reményteljes legyen. A Komáromban megnyitott Magyar Pedagógus Ház, és a Kárpát-haza pedagógusszövetségeivel kialakított kapcsolatok Jókai Tibor elnöki ténykedésének gyümölcsei...

Talán egyedülálló a földkerekségen felvidéki vértanúnk, a Zoboralján született Esterházy János főnemes példája, aki huszadik századi magyar politikusként megmutatta, hogy ezt a közéleti pályát a legvadabb gyűlölködések, két világháború sátáni iszonyatában is meg lehet élni Krisztus parancsolatait megtartva. Esterházy ma is háborús bűnösnek számít Szlovákiában, mégis egyre többen kerülnek hatása alá, ismerik fel az ő mélységes emberségét. Ez történt az ugyancsak zoboralji, Alsóbodokon élt **Paulisz Boldizsárral** is, aki elhatározta, hogy birtokán emlékhelyet alakít ki szülőföldje mártírjának tiszteletére. Az Esterházy János Zarándokközpont megszületése egyúttal mindnyá-

junk számára jelzés: „Ahol nagy a szükség, ott árad ki a kegyelem!” A Zoboralján élő, Árpád-kori, őshonos magyarság lélekszáma a 2001-ben készült népszámlálási adatok szerint tízezernél valamivel több volt; napjainkban – becslések alapján – mindössze nyolcezer körül mozog. És mégis: ez a szórvány két ilyen patyolat magyart gyöngyözött ki magából legújabb kori történelmünkben! Esterházy János Krisztust követő élete örök példa, Paulisz Boldizsár kápolnaépítő áldozata pedig – tehát annak a veszélynek vállalása is, hogy a hatalom bosszút áll rajta egy magyar háborús bűnös emlékének megőrzéséért – lehetővé teszi e példa megismerését.

Mindnyájan látjuk és érzékeljük: rendkívüli időket élünk bolygónkon. A világ tele van fegyverekkel és gyűlölettel, ugyanakkor egyre rohamosabb az elszegényedés. Mi, magyarok most szinte tükörben láthatjuk a történelmünket: mi történik velünk folyamatosan Kelet és Nyugat határán, ebben a tűzvonásban, amelyben egyre-másra kísérletet tesznek elpusztításunkra. Vajon milyen céllal teremtett magyarokat az Isten? – tehetjük fel a huszonegyedik században is a kérdést.

A feleletet saját történelmünk adja meg. A magyarok államalapításukkor egy olyan tárgynak látszó, ám élő minőséget is hordozó ajándékot kaptak, melyhez hasonló nincs más népek birtokában: a Szent Koronát. Ez a 2004 grammos ereklye Ég és Föld egybekapcsolt képe; fő helyén Krisztust látjuk a trónusán, aki minden hatalom birtokosa a Földön. Minthogy az államalapító királynak nem volt örököse, akire rábízhatta volna az országát, a Szent Koronát felajánlotta Máriának, Jézus édesanyjának. Mária elfogadta a felajánlást, s azóta mi Mária országa vagyunk. Ő nem csak a világnak, a magyaroknak is a királynője. Neki köszönhetjük, hogy még létezünk, újra meg újra talpra tudunk állni a legszörnyűbb megpróbáltatások után is; szinte keresztutat járunk.

Szent Koronánknak éppen olyan hányatott volt a sorsa, mint a nemzetünknek, de 1978-ban hazatért egyesült államokbeli elzártságából is, s ez mindnyájunk számára hatalmas jelzés: hinnünk kell Jézus múlt századi, a harmincas években Natália nővérnek küldött üzenetében: „Kérésem, hogy építsetek engesztelő kápolnát a budai hegyekben, a Szent Anna réten Édesanyám tiszteletére, s ott vele együtt imádkozva kérjétek nemcsak a ti vétkeitek, hanem minden nép bűneinek bocsánatát. Ha ez megtörténik, Anyám szívének szeretetlángja magyar földről árad ki a Földre, hogy minden emberben fellobbantsa a krisztusi szeretet tüzét.

A világ mai helyzetét látva nem látok más megoldást pusztulásunk elkerülésére. Ezt hozta hetvenöt évem tapasztalata, ezért beszélek róla tiszta lelkiismerettel az aradi vértanúinkra emlékezve is, mert az ő áldozataiknak, és minden áldozatunknak akkor lesz értelme.

Az emlékezők

KEGYELET

DURAY ZSUZSANNA

tanárnő

Dr. Duray Miklósné dr. Szabó Zsuzsanna 1945. február 19-én született református lelkész családjában, kiskorától kezdve beleivódott a kitartás, a hit erejének komolyan vétele, a közjóért vállalt felelősség fontosságának a tudatosítása. Duray Miklós feleségeként ugyanolyan mély meggyőződéssel, igazi harcostársa volt férjének a magyar iskolák megmaradásáért vívott küzdelemben, vállalva minden veszélyt, az akkori rendszer fenyegetéseit, durva beavatkozásait.

A pozsonyi Komenský Egyetem Természettudományi Karán tanársegédként matematikát, majd a Matematika és Fizika Kar Elméleti Kibernetika Tanszékének adjunktusaként informatikát tanított. Kerülte a reflektorfényt, ám annak a támasznak, amit a háttérben nyújtott, a közéletünkben fontos szerep jutott.

Életének 74. évében, szeptember 14-én hunyt el.

MOLNÁR ZSUZSA

a gömör-nógrádi magyar közösség szervezője

Molnár Zsuzsa 1954. december 29-én született Csákványházán (Losonci járás). A füleki gimnáziumban 1974-ben kitüntetéssel érettségizett, majd egy évig könyvtárosként dolgozott Füleken. Ezt követően húsz éven át az iskolaügynél nevelőnőként volt állásban. Közben 1980-ban távúton szerzett képesítést Losoncon a Pedagógiai Szakközépiskolában. 1995-ben pályázat útján kinevezték a Ragyolci Kultúrotthon igazgatónőjének, mely funkcióban hét évet töltött el. Innen állt 2002 januárjában a Szövetség a Közös Célokért társulás szolgálatába, előbb a losonci területi irodában, majd 2004 októberétől a rimaszombati területi irodában intézte a Magyar Igazolványokat 2012-ig. Közben 2009-től a Magyar Közösség Pártja rimaszombati járási titkárává nevezték ki.

Életének 63. évében, július 3-án távozott közülünk.

HUTTER MÁRIA

a Komáromi-járási magyar közösség szervezője

1962 szeptember 5-én született. Szervezett, segített, tette a dolgát mindenütt – mosollyal az arcán, hittel bátorítva és megajándékozva társait is.

A 20 éves MKP-nak megalkulásától kezdve ő volt a komáromi járási titkára, sőt, már annak egyik elődpártjánál, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalomnál is. A tisztújítások során ezen a területen rendre állandóság mutatkozott, a kiváló munkájával magasra emelt lécsósem remegett meg. Sokaktól eltérően őt a kísértések sem ingatták meg, és amit vállalt, arról mindenki bizonyos lehetett, hogy az be is teljesedik, azaz véghez is viszi. Nehéz elképzelni Komáromot nélküle, hiszen összenőtt vele, akár Klapka György a hősi cselekedeteivel. Közös házunk egy tartóoszlopát veszítettük el.

55 éves korában, augusztus 3-ra virradó éjjel hunyt el.

MEZEI LAJOS

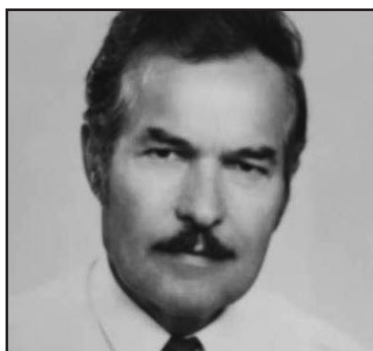
**borzovai hagyományéltető
néptáncos**

Szilicén született 1954-ben, majd édesapja családjával Borzován telepedett le. Már gyermekkorában elhatározta, hogy pásztor lesz. A kuláküldözés után lakatosnak tanult, s a gombaszögi méhészetben dolgozott.

Családjától szinte észrevétlenül vette át a paraszti és pásztorélet hagyományait. Tudott minden nótát, szokást, táncot. A hetvenes évek végétől feleségével, Margóval végigtáncolták az életüket, szinte nem hiányoztak egyik hagyományörző rendezvényről sem, megjárták a Felszálott a pávát is, mint vendégek, szakértők. Fiára és lányára sikerült átörökíteni a hagyományt.

Gyászol most az Ilosvai, a Rakonca, a Szóttos, az Ifjú Szivek, a Búzavirág, a Rozmaring, a Borostyán, s még ki tudja, hány néptáncsoport, akik jól ismerték Lajost bácsit.

Október 14-én, 64 éves korában hunyt el.

BARTAKOVICS

ISTVÁN

**az MKDM alapító tagja,
közíró**

Életének 80. évében elhunyt Bartakovics István, a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom alapító tagja járási és országos szinten. A 90-es évek elején az MKDM országos elnökségének tagja, két ciklusban a párt parlamenti képviselője volt. A Komáromi Imanapok egyik elindítója és főszervezője.

Az MKP megalakulásának 10. évfordulója alkalmából rendezett országos ünnepségen 2008-ban emlékplakettel tüntették ki. A magyarságot, az imanapokat és a kitelepítéseket érintő témában több könyv szerzője. "Úgy illik, hogy az ember amit tud, azt tovább adja. Ha nem így teszi, kötelességmulasztást követ el. E gondolat ösztönzött arra, hogy a szinte kimeríthetetlen anyagismeretből megírjam a második kis könyvemet az IMANAPOK-ról, és szeretettel átnyújtsam a kedves olvasónak..." – írta egyik könyvének előszavában.

KISS PÉNTEK JÓZSEF

író, rendező, tanár

1951. október 19-én született. Komáromban érettségizett. Egyetemi tanulmányait 2003 és 2010 között folytatta a komáromi Selye János Egyetem Tanárképző Karán, magyar nyelv és irodalom-kategetika szakon.

1999 júniusa és 2003 márciusa között igazgatta a Komáromi Jókai Színházat. Előtte is olyan munkái voltak, amelyek valamilyen formában a színházhoz kötődtek. Hol újságíró-kritikusként, hol egyes produkciók alkotó résztvevőjeként, de leginkább a szlovákiai hivatásos színjátszás legfontosabb bázisát és utánpótlását adó amatőr mozgalom egyik prominens képviselőjeként, rendezőjeként és szervezőjeként volt jelen.

A Selye János Gimnázium drámatanáráként a GIMISZ Diákszínpad rendezője volt, később pedig a komáromi ipari szakközépiskolában a VISZTA drámakör vezetője is.

A Kulcsár Tibor-díjas és Mics Károly Életműdíjas felvidéki magyar író, rendező, tanárt a hirtelen halál 2018. szeptember 22-én érte.

Száz évvel ezelőtt kerültünk kisebbségi sorsba

Európa-szerte megemlékezéseket tartanak az első világháború befejezésének centenáriumián. A világháború vége sok százezer magyarnak ugyanakkor a kisebbségi sorba kerülést jelentette. A közép-európai őshonos kisebbségek, ezen belül a magyar közösségek, máig nem részesülnek egyenlő európai szintű védelemben.

Csáky Pál képviselő szervezésében Brüsszelben is megemlékeztek a felvidéki magyar kisebbség 100 éves múltjára. Csáky Pál, a szlovákiai Magyar Közösség Pártjának EP-képviselője nyolc amatőr fotós képeiből szervezett kiállítást Brüsszelben, hogy ismét felhívja az Európai Unió figyelmét az őshonos kisebbségek helyzetére.

A kiállítás házigazdája Csáky Pál a megnyitó beszédében ismertette a rendezvény megszervezésének történelmi apropóját: „Száz éve ért véget az első világháború, száz évvel ezelőtt kerültünk mi is kisebbségi sorsba. Azt látom, hogy tobzódnak az ünneplésben a románok, ünnepelnek a délszlávok, emlékeznek a csehek és eléggé visszafogottan, ellentmondásos módon felemlítik a dolgot a szlovákok is. Én úgy érzem, mi magyarok se hallgassunk, hanem tegyük oda a világ elé a leszakított magyar közösségek száz éve megoldatlan ügyét. Azt, hogy a mi helyzetünket különböző autonómiaformák létrehozatalával illene megoldani. Erről adtam ki egy ötnyelvű kiadványt, amelyet most megkapnak az EP-képviselő kollégák. Ezért tartottunk hétfőn koncertet a brüsszeli dómban és rendeztünk kiállítást az Európai Parlamentben a szlovákiai magyarokról. Ott kell lennünk az európai horizonton, s a megoldatlan helyzetünket újra és újra a fő európai döntéshozók elé tenni”.

„Ez a kiállítás a felvidéki magyarok hazaszeretetről, lokálpatriotizmusáról szól. Célja, hogy felhívja az uniós tagállamok képviselőinek figyelmét a kevésbé ismert tényre, hogy azért élnek száz éve magyarok a szomszédos országokban, mert elmozdították a határokat a fejük felett. A

A kiállítók Csáky Pál EP-képviselővel

kiállításnak célja az is, hogy felhívja a figyelmet, hogy az őshonos nemzeti kisebbségek helyzete egyáltalán nincs rendezve az EU-ban. Tagállamonként változik a helyzet, mert rájuk van bízva, hogy bánnak kisebbségeikkel” – hangsúlyozta ünnepi beszédében Németh Zsolt. Németh szerint az EU, nagyon helyesen, magas követelményeket állít kisebbségvédelmi szempontból is a csatlakozó tagállamok elé, ám ugyanezt kellene tennie a már tagállami státusszal rendelkezőkkel.

Németh Zsolt és Csáky Pál

„Az Unió álszent módon, a kétoldalú kapcsolatok kategóriájába sorolja a nemzeti kisebbségi kérdést. A kétoldalú megállapodások pedig 100 éve nem működnek jól. Célunk, hogy az Európa Tanács (ET) és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és az ENSZ dokumentumaiból fakadó normák és ajánlások bekerüljenek az EU belső törvényi szabályozásába. Ez jogi alapon – tehát szankcionálható módon – történő rendezését jelentené az európai kisebbségi kérdésnek. Erre irányult az Európai Bizottsághoz tavaly beadott uniós polgári kezdeményezésünk is az Európai Kisebbségvédelmi Kezdeményezés (Minority SafePack). Az őshonos kisebbségek Európában ugyanúgy hozzájárultak az ezeréves kultúra építéséhez, mint a többségi társadalmak, csak éppen a jogaikat nyirbálták meg. Ezért, ha az Európai Unió nem akarja elveszteni hitelességét, akkor kiemelt védelmet kell, hogy nyújtson őshonos kisebbségei számára” – hangsúlyozta Németh Zsolt.

Százéves nyilatkozat, melynek eredeti szövegét nem ismerjük

Az 1918. esztendő a világháború végét jelentette, de a háború tovább folyt „békés” eszközökkel, ami azután a következő még borzalmasabb világégés előzménye lett. Azonban ezt száz évvel ezelőtt kevesen látták.

A szlovák politikai elit passzívan figyelte a fejleményeket, a katonák zöme a fronton volt, vagy hadifogságban, sokan a temetőkben. Ferdinand Ďurčanský, szlovák politikus, majd az első Szlovák Köztársaság külügyminisztere, így látta a helyzetet: „1918 tavaszáig Szlovákiában [!] nem került sor semmilyen megnyilvánulásra, amelyből a legdúsabb fantáziával arra lehetne következtetni, hogy a szlovákok egyetérténeken beillesztésükkel a Cseh-Szlovák Államba.” Az emigrációban működő Masaryk és Beneš a Cseh Tartományok Nemzeti Tanácsát (Národní rada Českých zemí – Conseil national des pays Tchèques) hozták létre, nem csehszlovákokat, ahogy később Masaryk hazudta és ma már szélteben-hosszában olvasható.

A szlovák történetírás szereti a szlovákság közös akarataként felmutatni a Turócszentmártoni Nyilatkozatot, de elfogadásának körülményeiről ritkán esik szó. Ez nem meglepő, mert az események menete ma már pontosan nem következő nyomon.

1918. május 1-jén Vavro Šrobár orvos, Liptószentmiklóson tüntetést szervezett, melyen háromezren vettek részt.

Az ott elfogadott nyilatkozat békét követelt és nemzeti önrendelkezést, titkos választójogot és szólás-, valamint sajtószabadságot. A szervező csehszlovákista beállítottságának volt köszönhető az a szófordulat, hogy a szlovákokról, mint a „csehszlovák törzs magyarországi ágáról” tett említést. De elszakadási szándékról még nem esett szó.

Május 24-én felújította tevékenységét a Szlovák Nemzeti Párt (SZNP), melynek elnöke Matúš Dula volt. Augusztus végén a Národné noviny követelte a Szlovák Nemzeti Tanács (SZNT) létrehozását. Dula szeptember 23-án körlevelet küldött szét, melyben javasolta az SZNT megalakítását, mint pártja „végleges szervét”. A későbbiek folyamán sem tisztázták, hogy pártszervről, vagy pártokon felül álló testületről van-e szó.

A Národné noviny október 24-én tette közzé a párt „választmányi gyűlésének” programját, melyet a kormány engedélyezett. A 4. pont szerint, „az ideiglenes SZNT állandósítását és kiegészítését” kell megtárgyalni. Ez meglehetősen pontatlan fogalmazás volt, mivel ez a szervezet csak október 30-án hozták létre. Tehát, amikor Ferdiš Juriga parlamenti képviselő a többi honatya felháborodása közepette bejelentette, hogy a béketárgyalásokon a szlovákok nevében csupán az SZNT-nek lesz joga beszélni, egy még nem létező testületet emlegetett.

Mégsem mondta ki a szlovákok kiválását, hanem föderalizmusról beszélt. Érdekes, hogy beszédében – többek között – önrendelkezést követelt a magyarországi zsidók számára is.

Az ország különböző részéből érkező emberek egyrészt a párt elnökének személyes meghívására, másrészt a sajtóból értesültek az SZNP választmányi üléséről. Sokan kíváncsiságból keltek útra, hogy tájékozódjanak a kaotikusan zajló események közepette a helyzetről. Hozzávetőlegesen háromezren érkeztek Turócszentmártonba a megadott időpontban.

Az SZNP konzervatív vezetésének az volt a felfogása, hogy a szlovák nemzetnek nem kell különösebb erőfeszítést kifejtenie. Elég „okosan” viselkedni és a felajánlott szabadságot elfogadni. Sőt arra számítottak, hogy népszavazás fog dönteni a területek sorsáról.

A meghirdetett tanácskozás előestéjén előzetes, bizalmas eszmecserére került sor. Jegyzőkönyv nem készült. Így csak a későbbi, egymásnak is ellentmondó visszaemlékezésekből lehet következtetni annak lefolyására.

Másnap, október 30-án tartották meg a párt vezetőségének bizalmas tanácskozását. Erről már készült jegyzőkönyv, de aláírásával senki sem hitelesítette. Ebből kiderült, hogy a párt nem számolt semmilyen nyilatkozat kiadásával. Így Samuel Zoch modori evangélikus lelkész terjesztette be saját fogalmazványát, melyet apróbb módosítások után elfogadtak.

Aznap délután két órakor, ilyen előzmények után, kezdődött meg a pártgyűlés. Erről két feljegyzés készült. Az egyik ceruzával, a másik szép, kalligrafikus írással. Mindkettő anonim.

A hiteles jegyzőkönyv hiánya – vagy nem készült, vagy elveszett! – sok vita tárgya lett a későbbiekben, mert a résztvevők abban sem voltak biztosak, hogy kik és hányan tagjai a Szlovák Nemzeti Tanácsnak, illetve annak végrehajtó bizottságának.

A tárgyalás résztvevőinek fogalma sem volt róla, hogy Prágában két nappal korábban kikiáltották a Csehszlovák Köztársaságot. Samuel Zoch felolvasta a Szlovák Nemzet Nyilatkozatát, melyet Turócszentmártoni Nyilatkozatnak is mondanak.

A megjelentek figyelmesen meghallgatták a felolvasott szöveget, többen felszólalásukban támogatták. Az elnök nem szavaztatta meg annak elfogadását, hanem a vita lezárásával kijelentette, a gyűlés magáévá tette azt, mire taps tört ki. Ez így szerepel az egyik feljegyzésben.

A képhez hozzátartozik, hogy a pártgyűlés a tanácskozás folyamán önmagát átminősítette Szlovák Nemzeti Tanácsá. De úgy látszik, nem mindenki értett egyet az önjelölt SZNT határozatával. A nyilatkozatot ugyanis csupán százhatan hagyták jóvá, akik közül harmincegyen helybéli lakosok voltak.

Összességében, a jóváhagyók negyven helységről érkeztek

Harminc az észak-keleti vármegyék területén feküdt (Árva, Liptó, Trencsén, Turóc, Pozsony). A később Szlovákiának ítélt terület többi megyéjéből egy-egy település volt „képviselve”. Nógrádból, Hontból, Zemplénből és Ungból senki sem volt jelen. Szlovákiának az 1920-as népszámláláskor 3542 települése volt. Ez azt jelenti, hogy a települések 1,1%-ából érkezett senki által sem választott képviselő!

A tanácskozás befejezése után a legtöbben még aznap este hazautaztak.

A késő esti órákban a tanácskozás befejezése után érkezett meg Budapestről Milan Hodža a legfrissebb hírekkel. A politikus hivatkozva a közben bekövetkezett változásokra, több helyütt változtatást eszközölt a „jóváhagyott” Nyilatkozatban. Pontosan nem lehet tudni, hogy milyen mérvű beavatkozásra került sor, mert az eredeti dokumentum elkallódott. Annyi bizonyos, Hodža kihúzta azt a részt, mely arról rendelkezett, hogy a szlovákoknak a békekonferencián önállóan kell képviseltetniük magukat.

A sajtóban közzétett Nyilatkozat már magán viselte Hodža „javításait”. Egyes vélemények szerint, az eredeti szöveg egyharmadát hagyta el.

Október 31-én egy újabb tárgyalásra került sor, melyet Marián Hronský történész „az SZNT-

ék legkevésbé megvilágítható tárgyalásai egyikének” nevezett. Erről is csak feljegyzés készült, melyet aláírás nem hitelesített. Ezen a vitán a megválasztott testület tagjai közül csak néhányan vettek részt.

A meghamisított nyilatkozatot, melyet egy véletlenszerűen összesereglett, önmagán kívül senkit sem képviselő személy tapsolt meg, juttatták el Prágába a Csehszlovák Nemzeti Tanácsnak. Ezt a kétes értékű okmányt használta föl a párizsi cseh küldöttség a szlovákok valódi akaratának prezentálására a békekonferencián. Természetesen, ott senkit sem érdekeltek a részletek és azt fenntartás nélkül fogadták el.

Mit tartalmazott a közzétett dokumentum?

Egyrészt azt, hogy a szlovák nemzetet, mely nyelvileg, kulturálisan és történelmileg (?) része az egységes cseh-szlovák nemzetnek, egyedül az SZNT jogosult képviselni. Másrészt azt, hogy, a „cseh-szlovák nemzet” számára a teljes függetlenség alapján, korlátlan önrendelkezési jogot kell biztosítani. Egy szó sem volt benne a csatlakozási szándékról vagy Csehszlovákiáról, még ha ezt bele lehetett magyarázni, ha már cseh-szlovák nemzetről esett benne szó!

Érdekes, hogy 1919 októberében a Szlovák Néppárt elnöksége emlékiratot juttatott el a párizsi békekonferenciához, melynek címe A békéért Közép-Európában. Ebben leszögezték, hogy a szlovákok nem csehek, sem csehszlovákok, mert a cseh-szlovák nemzet „etnográfiai monstrum” lenne. Felpanaszolják, hogy a magyar hegemoniát a cseh váltotta föl.

Epilógusként hadd említsük meg, hogy az egykori Tuka Béla egyetemi tanár, akiből Vojtech Tuka lett, a Slováck c. lap 1928-as újrészében cikket közölt A mártoni nyilatkozat tizedik évében V desiatom roku Martinskej deklarácie), mely Vacuum iuris-ként vált hírhedtté.

Ebben azt állította, hogy a Turócszentmártoni nyilatkozatnak volt egy titkos záradéka, mely szerint, ha 1928. október 31-ig nem kerül sor Szlovákia államjogi státuszának rendezésére, autonómiájának megadására, akkor jogi vákuum alakul ki. Szlovákiában érvénytelenné válik a cseh-szlovák alkotmány, a törvények és a hivatalok jogköre megszűnik. A cikk óriási vihart kavart. Annak ellenére, hogy az 1918. október 31-i tanácskozás részleteit homály fedi, szó esett arról, hogy tíz év után Szlovákia legális képviselői új megegyezést köthetnének a csehek, morvák és sziléziaiak képviselőivel az államjogi viszonyról.

Ebből per lett. Tuka nem maradt egyedül véleményével, többen állították, hogy volt titkos záradék, ám a fentebb vázolt körülmények miatt, ezt bizonyítani lehetetlen volt. A résztvevők sem emlékeztek már pontosan a történetekre, egymásnak is ellentmondtak. Tukát ezért a cikkéért – mondhatnánk kirakatperben – 15 évre ítélték. Ám később kegyelmet kapott.

Hát ezért volt munkaszüneti nap október 30-án Szlovákiában!

Balassa Zoltán

A magyar köztársaságielnök-jelölt

A megalakulásának 20. évfordulója alkalmából tartott ünnepi közgyűlésen jelentette be a Magyar Közösség Pártja, hogy saját jelöltet állít a jövő évi államfőválasztásra a párt elnöke, Menyhárt József személyében.

A szeptember 29-i bejelentést Bárdos Gyula, a Csemadok elnöke tette, aki maga is köztársaságielnök-jelölt volt korábban. „A mai nap arról tett tanúbizonyságot, hogy a magyar közösség élni akar. Ahhoz, hogy jó kondícióban legyünk az előttünk álló megmérettetésen jól kell szerepelnie a pártnak” – fogalmazott Bárdos Gyula az ünnepi kongresszuson.

A bejelentést követően – ahogy az nap mint nap lenni szokott – a közösségi médiában nyomban kitört a fotelrendszerváltók forradalma, azzal a felhorgadással, hogy „mi szükség van erre, úgyszincs semmi esélye a szlovák pártok jelöltjeivel szemben”. Beleértve természetesen a Most-Híd jelöltjét, Bugár Bélát is, akit alig győznek kimosdatni abból a szennyes teherből, amit magyar származása jelent számára ezen a megmérettetésen.

Menyhárt József indulása az elnökválasztáson azonban magától értetődik. Ha az MKP valóban a magyar közösség érdekeit kívánja képviselni – meghaladva (és nem szőnyeg alá söpörve) a Bugár vezetése alatti idők nem bocsánatos vétkeit, akkor egyenesen kötelező, hogy a párt első embere ott legyen az első vonalban. És persze éljen az ezzel járó médiaérdeklődéssel, és a közbeszéd részévé tegye azokat a kérdéseket, amelyek a felvidéki magyar közösséget foglalkoztatják.

Hogy Szlovákia megérett-e egy magyar köztársasági elnökre, körülbelül annyira komoly kérdés jelenleg, mint hogy érdemes-e telket venni a Holdon. Annak viszont már tétje van, hogy milyen erőt képes felmutatni az itt élő magyar közösség. Egyet nem mondhat senki: hogy ne volna valódi választási lehetősége. A kínálat bőséges: kezdve a világ végén is szlovák maffiózóba botló szerencselovagtól az égből pottyant szlovák liberálison, nyílt vagy burkolt magyargyűlölőn át egészen a valóban magyar jelöltig.

Aki utóbbit választaná, az Menyhárt Józsefet aláírásával is segítheti. 15 ezer aláírást kell összegyűjteni ahhoz, hogy indulhasson. Ezt a párt honlapjáról (mkp.sk) is letölthető aláírásgyűjtő íven lehet megtenni. (szd)

Egri csillagok – újratöltve

Eldőlt, a jövő év elején esedékes szlovákiai államfőválasztás jelöltjei között lesz Menyhárt József, a Magyar Közösség Pártjának elnöke, valamint Bugár Béla, a Most-Híd vegyespárt vezetője is. Mit jelent számunkra ez a „kínálat”?

Bugár Béla azt mondja, azért jó jelölt, mert tapasztalt... Hoppá, de egyáltalán miért fontos, hogy Bugár mit mond? Mondta már, hogy élete végéig az MKP harcosa marad, majd pár év múlva megbontotta a szlovákiai magyar politikai egységet. A legutóbbi parlamenti választások előtt azzal bolondította a népet, hogy céljuk a Smer-kormány leváltása, ezzel szemben pár hónap múlva már együtt kormányoztak – a Szlovák Nemzeti Párt társaságában. Nemrég kijelentette, előrehozott választásokat akarnak, viszont pár nappal később Fico és Danko mellett állva közölte: „folytatjuk, amit két éve elkezdtünk”. Figyeljünk az ígéretekkel való szembehelyezkedések idejének folyamatára: *pár év, pár hónap, pár nap...!* Vajon a valóságtól elrugaszkodott dolog a jelenre vonatkozóan a következő „diagnózist” felállítani: folyamatos hazudozás?

Bugár Béla gyakran sajnálkozik azon, hogy állandóan „árulózással” szembesülnek. Pedig ma már nem Kövér Lászlótól hallhatja ezt, s nem is MKP-s körökből, hanem a félrevezetett szlovák jobboldali politikusoktól is. Igor Matovič, az Egyszerű Emberek és Független Személyiségek vezetője a szombati MKP-kongresszuson nyíltan vallott Bugárral kapcsolatos tapasztalatáról, miszerint nem a szlovákiai magyarok sorsa érdekli, hanem a saját pénztárcája.

Menyhárt Józsefet egy olyan párt jelölte az államfői tisztségre, amely elmondhatja magáról, hogy a pártnak van elnöke, és az elnöknek pártja. Csáky Pál (ő akkor volt MKP-elnök, amikor Bugár megtörte a magyar egységet) ugyancsak a szombati kongresszuson rámutatott, hogy „az MKP a közösségből nőtt ki, s addig van igazi létjogosultsága, míg a közösséget fogja szolgálni”.

Menyhárt József 2016 nyara óta vezeti a Magyar Közösség Pártját. Tette a dolgát otthon, a Csallóközben, Gömörben, vagy a „keleti végeken”, legyen szó régióink gazdasági fellendítéséről, a magyar gyermekek magyar óvodába való kerüléséről, vagy a nemzet megmaradásának kérdéseiről. Bátran szólhat, szavait nem játszotta el, így azoknak nemcsak hitelük, hanem erejük is van.

1552-ben az egri hősök hittel, bátorsággal győztek a török túlerő ellen. Képletesen – csaknem ötszáz évvel később – a felvidéki magyarok is feleleveníthetik az Egri csillagokat. Kinek milyen szerep juthat itt? Ki legyen Dobó István, ki Bornemissza Gergely és kik a további egri hősök? Milyen szerep juthat nekünk, és közülünk Menyhárt Józsefnek? Nem ezek a lényeges kérdések, hanem az, hogy egy azok közül, akik tudatosítják: meg kell védeni a várat! Még akkor is, ha azt Hegedűs árulása csaknem a török kezére juttatta...

Oriskó Norbert

A felvidéki jelen csakis Szent István hagyatékára alapozható!

Menyhárt József MKP-elnök ünnepi beszédet mondott augusztus 20-án, a dunaszerdahelyi Szent István-napi megemlékezésen. A következőkben kivonatosan ismertetjük az ott elhangzottakat:

Szent István az az államalapító, akinek munkássága, szellemisége több mint ezer év után is összefog bennünket – minket, akik az egységes magyar nemzethez tartozónak valljuk magukat: kortól, nemtől, ideológiai meggyőződéstől függetlenül; vagy akár attól, mely országban éljük meg magyarságunk.

Ő az az uralkodó, aki érezte és értette is a kort, amelyben élnie adatott: így ahelyett, hogy sodródott volna az eseményekkel, alakította a magyar és az európai történelmet.

És igen, ő az a király, aki megéli a saját jelenét; aki beleáll a szembenézésbe: nem csak azt kérdezi, honnan jött, s hová tart a csillagösvényen, hanem felteszi a (halotti) beszédes kérdést: látjátuk feleim szümtükkel, mik vagyunk? Szent Istvánt az érkeztem és a távozom mezsgyéjén élhető vagyunk érdekl.

Szent István tettei INTELMEK: cselekedetei túléltek az időt.

(...) Pedig, a Szent István-i mintán okulva nekünk is el kell kezdenünk a saját jelenünket élni: nem pedig kifogásokat keresni, mit-kivel-miért-nem... (...) Egy dolog bizonyos csupán: az Isten. Nem is lehet kérdéses ezért, hogy István kire is bízhatta országát: magyarságunk kereszténysége tehát nem véletlen, hanem királyi tett. István királyunk felismerte a VAN kegyelmi pillanatát: országa – a Szűzanyára bízva, Isten tenyerére helyezve – volt és lesz!

De, hogy van-e, nos ez az, ami rajtunk áll! Megélni saját jelenünket, meglépni a megléphetőt, megtalálni a köz-ted és köz-tem a közöst. (A köz-óst már megleltük: sőt, a közös többször őst évente megleljük: október 6-án, március 15-én, és megleltük ma is:-). De meglelni a KÖZ-t, ami mindannyiunk ügye, azt, amely ritkán mutatkozik tisztán a mindennapi VAN-jainkban: úgy gondolom, ez most a dolgunk. Hiszem és látom, hogy egyre többen választják a közöst, egyre többen állnak bele a tényekkel való nyers szembenézésbe: abba, hogy a magyar osztódással nem szaporodik!

Az elszórványosodott, elsoványodott élettereinken csak a tudatos összefogás stratégiája segít. A hatékony védekezés mellett a merész támadásról sosem szabad lemondanunk: de belső háborúink luxuskorszaka lejárt!

Azt nem hiszem, hogy mindegyikünk meg fog tudni bocsátani a rajta sebet ejtőknek: ahhoz egyesek túl nagy bűnöket követtek el, mások pedig életformává alakították a sértődöttséget. Ők közösségünk veszteségei, önnönmaguk áldozatai, és a felvidéki jelen nem építhető rájuk. A felvidéki jelen csakis a köz-ösre (Szent István hagyatékára) és a köz-ösre alapozható!

S a jövő? A jövő olyan lesz, amelyet a jelenünkből és a jelenünkre építünk: magunknak és az utánunk jövő magyaroknak!

Quo vadis felvidéki magyarság?

E kérdést tette fel ünnepi beszédében dr. Molnár Imre, a Pozsonyi Magyar Intézet igazgatója, a komáromi Szent István-napi megemlékezés ünnepi szónoka. Beszédében reményét fejezte ki, hogy Szent István magyarsága ismeri a helyes utat, s meg tudja őrizni nyelvét, magyarságát a 21. században is.

Lánctalpakon érkező „baráti segítségnyújtás”

Nagyot fordult a történelem ke-
reke a szomorú emlékezetű 1968.
augusztus 21-e óta. Ami a prágai
tavaszt, majd a Szovjetunió és a
szocialista országok azt követő „ba-
ráti segítségnyújtását” és a Husák-
féle visszarendeződést illeti, erről a
történészek már majdnem mindent
elmondtak.

Az viszont már a történelem fricskája, hogy mára nemcsak a brezsnyevi doktrínát folytató Szovjetuniót, de az áldozatául esett Csehszlovák Szocialista Köztársaságot sem találjuk a térkép-
pen. Az eseményeket átélő, politikai és társadalmi reformokat remélő honpolgároknak más és más emlékei fűződnek ehhez a nevezetes naphoz, amikor szembesültek a valósággal: Csehszlo-
vákiában ismét idegen lánctalpak tiporják a földbe milliók óhaját.

Az a nap is úgy indult Komáromban, mint a többi. A nyár vége közeledtével a Vág-hídtól a dunai hídig terjedően több kilométeres autósor várakozott a határátkelőhely előtt. Azok a komáromiak, akik viszont napbarnítottan hazafelé igyekeztek a nyaralásból, már napokkal előtte különös dolgokat tapasztaltak. A Balatonról hazajövet Székesfehérvártól Móraán át Komáromig szovjet harckocsik és haditechnika egész garmadája vesztegelt az országút mentén.

A hír, bármennyire is nyomasztóan hatott a hallgatóságra, nem keltett különösebb riadalmat, mivel abban az időben furcsa módon sok közös hadgyakorlatot tartottak Csehszlovákiában a Varsói Szerződés tagállamainak hadseregei, melyek aztán valahogy mindig nehezen találták meg a hazavezető utat. Így heteken keresztül több bevagonírozott szovjet hadosztály „kószált” Csehszlovákia vasútvonalain, egyik vasútállomásról a másikra. A hazai sajtóban megjelent írások nem rejtették véka alá a kétségeket, hogy szovjet „fegyverbarátaink” valóban haza szándékoznak-e menni, vagy felsőbb utasításra időhúzásra játszanak és kivárnak.

A „hadak útján” fekvő Komárom lakossága az idők folyamán megszokta, hogy az éjszakai nyugodalmát olykor katonai gyakorlatra igyekvő lánctalpasok és járműoszlopok zaja zavarta meg. Hatvannyolc augusztusának huszadik napján, így az a mintegy 1500-2000 mozinéző sem fogott gyanút a második lakótelepi szabadtéri moziban, ahol az akkor újdonságnak számító hetven milliméteres változatban éppen a My Fair Lady című kétrészes musicallt vetítették, amikor tizenegy óra után Higgins professzor és Elisa duettjébe egyre erősödő távoli morajlás vegyült. – Már megint a hadsereg – mormogták néhányan, és tovább nézték a filmet.

Csupán az volt a különös, hogy a lánctalpak egy utcával errébb folyamatosan dübörögtek. Jóval éjjel után hazafelé menet mindezt furcsállottuk ugyan, de akkor még nem gondoltuk, hogy megszálltak bennünket. Azok, akik hazatérve még bekapcsolták a Szlovák Rádió adását,

mely röviden hírül adta, hogy a Szovjetunió és a szocialista országok hadseregei hatalmas erővel özönlének be az országba, már tisztábban látták a helyzetet.

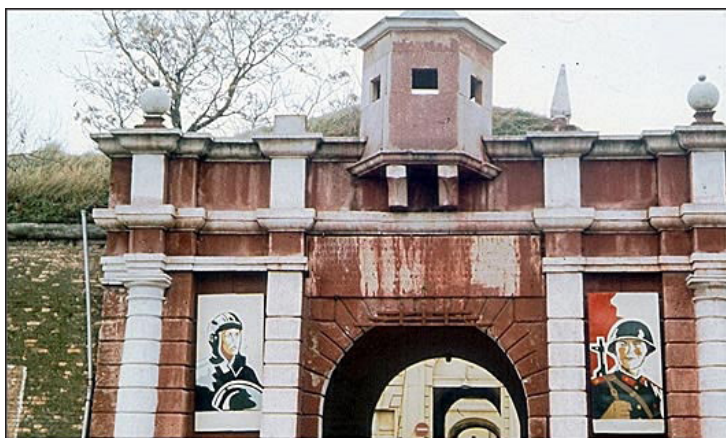
Másnap reggel döbbenetet és értetlenséget tükrözött a munkába igyekvő emberek arca. Beérve hangosan vitatták és elemezték a kialakult helyzetet, hallgatták a rádiót, mely nyugalomra intett, illetve csendes ellenállásra szólította fel a lakosságot és egyre sugározta a kormány és a párt központi szerveinek tiltakozását az ország lerohanása ellen. A mindössze néhány oldalon, szűkített tartalommal megjelent napilapok hasábjain kizárólag a sokkoló eseményekkel foglalkoztak. S közben a főbb útvonalakon szinte megállás nélkül özönlött az országba a haditechnika.

A komáromi járási párt- és állami küldöttség látogatása Dubčeknél, akit támogatásukról biztosítottak. A pálfordulás azonban néhány hónap múlva bekövetkezett. (Németh István archívumából)

A menetoszlopok élén tiszteket szállító Gaz gépjárművek haladtak, utána harckocsik, motorizált lövészek teherautókon és a hadtápot szállító teherjárművek végtelen sora. Az oroszokon kívül nem kis meglepetést okoztak a magyar honvédség menetoszlopai, melyek Érsekújvár és Nyitra felé araszoltak. A ponyvával fedett teherautókon többnyire középkorú katonák ültek faarccal, akik nem mertek válaszolni a járdákról magyarul odakiáltó embereknek: – Fiúk, mit kerestek itt!? Menjetek haza, itt nincs ellenforradalom!

Amint később megtudtuk, Kádár nem merte Csehszlovákiába küldeni a tényleges katonai szolgálatakat töltő fiatalokat, inkább az általa megbízhatóbbnak tartott, sebtében mozgósított tartalékosokat öltöztette be angyalbőrbe. De jöttek szép számban bolgárok is, akiknek arcáról zavarodott, erőltetett mosoly volt leolvasható. A városban mindenütt tapasztalható volt a feszültséggel egyes hitetlenkedés. Hogyan és miért történik mindez?!

A hatóságok megbénultak. Az utcákon, fontosabb kereszteződésekben, így a nemrégiben átadott csapóhídra vezető felüljáró kereszteződésében is csak közlekedési rendőröket lehetett látni, akik hasztalan igyekeztek rendet teremteni a nyaralásra igyekvők Komáromban rekedt és nem kevésbé meglepett hosszú autósorában, illetve orosz kiskatonákat, akiket a katonai konvojok irányítására rendeltek ki, s a tűző

Új "lakói" még a komáromi vár főkapuját is vörösre festették (Németh István archívumából)

napon étlen, szomjan kellett kitartaniuk. Ráadásul szüntelenül ki voltak téve a komáromiak kérdéseinek:– Iván, mit kerestek itt? Csehszlovákiában „nyet” ellenforradalom. Még egy pohár vizet is féltek elfogadni, gondolván, hogy megmérgezik őket.

Egyes jól értesültek mesélték, miként szembesültek elsőként a megszállókkal a határátkelőhelyen szolgálatot teljesítő határőrök és vámtisztek. Eszerint a pihenőben

Mintegy húsz évig a szovjetek parádéztek a komáromi vár udvarán (Németh István archívumából)

lévő magyar és szlovák vámósok odabent békésen kártyáztak, amikor magyar kollégáik éjfél előtt felálltak az asztaltól, pisztolyt szegeztek meglepett szlovák kollégáikra, akiket lefegyvereztek és egy helyiségbe zártak. Pillanatok alatt szabaddá vált az út az Erzsébet hídon befelé igyekvő megszállók előtt. A határátkelőhelyet azonnal lezárták a civil forgalom előtt és azokat a csehszlovák állampolgárokat, akik szabadságukról éppen hazafelé igyekeztek, Tatán,

Tatabányán rögtönzött szálláshelyeken helyezték el, ahol több napot töltöttek, míg hazajöhettek.

A lakosság passzív ellenállásának megnyilvánulásaként egyik napról a másikra megjelentek a házfalakra festett feliratok. Ez alól a belváros sem volt kivétel. Oroszul, magyarul és szlovákul tiltakoztak az ország megszállása ellen és hitet tettek az „emberarcú szocializmus” s az ország vezetői mellett. A legnagyobb és leghosszabb felirat a református temető hosszú téglafalán (a négysávosra bővített út építése során lebontották és a ma meglévő kerítés került a helyére) a következő felirat volt olvasható szlovák nyelven: Lenin, ébredj fel, Brezsnyev megbolondult! Majd kissé arrébb cirill betűkkel oroszul egy morbidabb: „Itt a helyetek!”, a temetőre utalva.

Szemtanúja voltam, amikor néhány szovjet gépkocsioszlop a pozsonyi országút helyett tévedésből a Holt-Vág felé vette az irányt, majd ez többször megismétlődött. Hihetetlen, de igaz, hogy a tapasztalatok szerint a megszállóknak vagy nem volt megbízható térképük, vagy nem értettek azokhoz, így az útirányt jelző táblákra hagyatkoztak, amelyeket éjnek idején a helybeliek elforgattak. Néhány nappal később az átvonuló szovjet konvojok élén már csehszlovák civil rendszámmal ellátott személyautók haladtak. Vajon kik lehettek azok, akik az általános felháborodás első és második napján már a szovjeteknek mutatták az utat?! Önként vagy kényszerből cselekedtek?

Sok mindent beszéltek augusztus 21-én a városban. Többek között azt is, hogy látták, amint a nagy-dunai vasúti hídon is tankok özönlöttek át a túloldalról. Ez nem valószínű, mert a vasúti síneket tartó talpfák érintetlenek voltak, s azokat a lánctalpak egykettőre ledarálták volna. Nem szólva arról, hogy a sínpárt egyetlen lecsúszott harckocsi is hosszú időre eltorlaszolta volna.

Érdekelt, milyen helyzet alakult ki a kaszárnyák, illetve a várerőd körül. A helyszínre érkezve láttam, amint T 74-es harckocsik fogták körbe a várat a tornyukban fejhallgatók, fejbédős orosz kiskatonákkal. A tankokat fiatalok egy csoportja vette körül, de hasztalan próbáltak szóba elegyedni a szovjetekkel. Száz méterrel arrébb a magas várfalakon csehszlovák katonák meztelen felsőtesttel a fűben heverészve találgatták, vajon mi történhetett odakinn? A felsőbb katonai parancsnokságokról a csehszlovák helyőrségek azt a parancsot kapták, hogy a katonaság marad-

jon a kaszárnyákban és ne tanúsítson ellenállást. A katonai és polgári hatóságoknál hamarosan megjelentek a szovjet összekötő tisztek és nyilván arról tárgyaltak, mi a teendő a továbbiakban.

Ami a Komáromot közvetlenül az első napon megszálló szovjet erők nagyságát illeti, nem lehetett nagyobb néhány zászlóaljnál, azok többsége is a vár körülzárásával volt elfoglalva. Hogy a polgári lakosságban félelmet keltsenek, ahhoz a cselhez folyamodtak, ami 1944-ben a németeknek Budapest megszállásakor már bevált. Akkor a megszállás első napján, alig néhány, hirtelenjében kivagonírozott harckocsijuk volt a fővárosban, amelyek azonban reggeltől késő estig Budapest utcáit rótták, azt a látszatot keltve, hogy a német megszálló erők kötelékében legalább egy ezrednyi Tigris páncélos van. Utólag kiderült, nem így volt, ám a céljukat, a megfélemlítést, elérték az olcsó trüffel. Így volt ez, bár kisebb mértékben hatvannyolcban Komáromban is, ahol egy, taktikai rakéta szállítására és kilövésére alkalmas lánctalpas (mindig ugyanaz, mert jól látható szám volt rajta) napjában többször végigdübörgött az utcákon.

Augusztus 21-e után nehéz volt alkalmazkodni a kialakult helyzethez, hosszú és küzdelmes volt a folyamat, amíg a megszállásból a „Csehszlovákiának a Szovjetunió és a baráti szocialista országok által nyújtott önzetlen baráti segítségnyújtás” lett. Legalábbis látszatra, mert a szívekben ott maradtak a hatvannyolc ütötte sebek, a szovjet hadsereg „ideiglenes itt-tartózkodása” több mint két évtizedig tartott, s a „Báj, báj Szása” még sokáig váratott magára.

Németh István

1968-ról másként

Magyarország 1968-as szerepvállalása a mai napig vitatott, hiszen a Varsói Szerződés országaként kénytelen volt bevonulni Csehszlovákiába. A prágai tavasz eseményei sok fiatal reménnyel töltötték el. Bízta abban, hogy könnyebb lesz majd a helyzetük, ezért is éltek meg sokként az augusztusi eseményeket.

Sokan úgy vélik, hogy Kádár János megakadályozhatta volna az augusztusi katonai műveletet Csehszlovákia ellen, más források szerint a magyar vezetésnek nem volt más választása, az 1956-os tapasztalatok nyilván riasztóak voltak.

Az 50 évvel ezelőtti eseményekre sokan emlékeznek még. Vannak szemtanúk, akik a forradalmi hangulatból szinte semmit sem tapasztaltak, de vannak olyan visszaemlékezők is, akik kalandos kiránduláson vettek részt 1968 nyarán.

1968, oroszok haza (Fotó: sme.sk)

1968 (Fotó: sme.sk)

A ma Szencen élő, hegyszúri származású Duray Rezső és édesanyja 1968 nyarán rokonlátogatásra érkezett Magyarországra. „Tizennégy éves voltam. Édesanyám már régebben tervezte, hogy meglátogatja magyarországi rokonait, nagybátyját, nagynénjét, akik Felsőánánason éltek. A jó iskolai előmenetelemnek köszönhetően én is vele tartottam. Mivel a Felvidéken is tudtunk arról, hogy augusztus 20-án tűzijátékkal ünnepelnek, úgy döntöttünk, a ro-

konlátogatást összekötjük az ünnepi tűzijáték megtekintésével. Egy hétig voltunk a rokonoknál, majd augusztus 20-án elindultunk Budapestre. A vasútállomáson a jegyárus szállást is ajánlott, majd elindultunk a bazilikához a szentmisére” – mondta Duray Rezső.

Duray Rezső visszaemlékezésében arra is kitért, milyen boldogan vásárolt magyar kottás imakönyvet, amire már régóta vágyott. Nagyon jól érezték magukat, a szentmise és a körmenet után, amely a bazilika körül zajlott, megvárták a tűzijátékot és éjszaka visszamentek a szállásukra. Reggel pedig elindultak az állatkertbe és a vidámparkba.

– Amikor elindultunk a szállásunkról, a városban hallottuk, hogy Csehszlovákiában kitört a forradalom. Azt mondták, bevonultak a szovjet katonák, mivel az emberek egymást ölik, és hasonló események zajlanak, mint 1956-ban Magyarországon. A vidámparki és állatkerti látogatásból semmi sem lett, visszamentünk a szállásunkra a csomagjainkért, hogy azonnal hazajöhessünk. Délre értünk az állomásra, de ott már olyan sokan voltak, hogy be sem fértünk. A rendőrök elvezényeltek mindenkit a csehszlovák nagykövetségre. Mire odaértünk, már ott is rengetegen voltak. Meglepő volt, hogy akik a Balatonnál üdültek, azokat is felhozták Budapestre. De sokan már a határtól fordultak vissza, onnan küldték a turistákat Budapestre, a követségre. A nagykövet próbált nyugtatni, de az ellenkezőjét váltotta ki szövegével. Azt mondta: örüljünk, hogy nem vagyunk otthon, mert itt biztonságban lehetünk és biztosítanak szállást. Édesanyám úgy emlékszik, a nagykövet még azt is mondta, hogy csak azt követően mehetünk haza, ha eltemetik a halottakat és megnyugszik a légkör” – idézi fel Duray Rezső az ötven évvel ezelőtti eseményeket.

A nagykövetségen volt néhány szlovákiai magyar is. Tolmácsoltunk a szlovákoknak és a cseheknek, de akadtak lengyelek és németek is, akik csak át szerettek volna utazni Csehszlovákián. „Megérkeztek az autóbuszok, melyek iskolai kollégiumokba szállítottak bennünket. Elszállás után ismét közölték, ha megnyugszik a helyzet, hazamehetünk. Mi csehekkel és szlovákokkal voltunk. Ekkor tapasztaltam először, hogy Magyarországon nem értették, honnan tudunk ilyen jól magyarul, de a szlovákok sem tudták mire vélni, honnan tudhatunk magyarul. Nem értették

az egészséget, nem volt tudomásuk arról, hogy Szlovákiában élnek magyarok. Azt sem értették, hogyan járhatok magyar iskolába. Egyébként nagyon szívélyesen fogadtak, törődtek velünk, kaptunk enni. Állandóan szólt a rádió, így mi tolmácsoltuk az elhangzottakat” – mesélte. Hozzátette: pénzt is kaptak, hogy napközben elmehessenek moziba vagy állatkertbe. Csak azt kérték tőlük, az esti órákban térjenek vissza a kollégiumba, amire azért volt szükség, mert előre jelezték, amint visszatérhetnek otthonaikba, éjszaka indítják a vonatokat.

Abban az évben augusztus 20-a keddre esett, 21-étől voltak a kollégiumban. „Ha jól emlékszem, szombaton este szóltak, hogy menjünk a kollégiumba. Láttuk messziről, hogy ott vannak a buszok, szaladtunk egész úton. Közölték velünk, hogy elvisznek bennünket a vasútállomásra. Egész úton csendőrök kísérték a buszokat. Jegy és ellenőrzés nélkül szálltunk fel a vonatra, csak mi voltunk az állomáson, egyik utasnak sem volt jegye, így jegykezelés sem volt. Amikor arról érdeklődtünk, hogy azt a pénzt, amit ott kaptunk, vissza kell-e majd fizetnünk, nem tudták megmondani, de soha senki nem kérte. A vonat megállt Szencen is. Ott láttuk, hogy az állomás épülete is össze van firkálva, hazafelé Súrra busszal mentünk, tankokkal is találkoztunk. Tizennégy évesen nem éreztem elszomorítónak a történeteket. A felnőttek sokkal jobban féltek, aggódtak, amikor Magyarországon azzal riogattak bennünket, hogy ugyanolyan a helyzet, mint 12 évvel azelőtt volt Budapesten. Ők tudták, mi történt akkor, én viszont nem nagyon értettem, hiszen nem ismertem az 1956-os magyarországi eseményeket” – emlékezett vissza az 1968-as nyárra Duray Rezső.

Hozzátette még, azzal is megijeszthették a Budapesten rekedt turistákat, hogy miséket mondtak a csehszlovákiai áldozatokért, ez is nagy hatással volt rájuk, sokan ebből azt gondolták, hogy valóban véres harcok dúlnak otthon, csak később tudták meg az igazságot, ami szerencsére nem volt annyira borzalmas, mint az 1956-os magyar ősz.

Neszméri Tünde

A mi '68-unk

A mai 60-70-80-as korosztály mindenegyik tagjának megvan a maga 68-as története. Az idősebbekben még éltek a II.világháború keserű emlékei, a felvidéki magyarság szomorúan emlékezett az 56-os magyarországi eseményekre, hiszen sokak rokonait érintették azok.

Az akkori iskolások, tizenévesek a vakáció utolsó hetét élték, még ki akarták élvezni a szünidő hátralevő pár napját, ebbe a hangulatba vágott bele a Varsói Szerződés csapatainak bevonulása. Engem és osztálytársaimat például a komlószüret élményétől fosztottak meg. Abban az időben ugyanis a második középiskolás diákok első szeptemberi hete azzal telt, hogy Csehországban úgynevezett „komlóbrigádon” vettek részt. A várva várt eseményből, amelyet inkább kirándulásnak, mint munkának tekintettünk, persze nem lett semmi. Bennünket ez jobban érintett akkor, mint a bevonulás, amelynek részletezéséből, indokaiból, ilyen-olyan megítéléséből bőven kijutott a következő tanév folyamán.

A Pozsonyi Magyar Intézetben az események ötvenedik évfordulója kapcsán 68 emlékeztét történész szemszögből idézték meg, az Európáról Közép-Európaiként sorozat keretében, de persze nem kerülve meg a személyes emlékeket sem. A mi '68-unk című est vendégei Máthé Áron történész, Kiss Gy.Csaba címzetes egyetemi tanár, Duray Miklós közíró, egyetemi tanár és Gágyor Péter író, publicista voltak.

A moderátor szerepét **Molnár Imre**, a Pozsonyi Magyar Intézet igazgatója látta el, aki elsőként **Máthé Áron**nak, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága elnökhelyettesének adta meg a szót. A fiatal történész Magyarország helyzetéről szólt az 1968-as időszakban, amikor a Varsói Szerződés csapatai között a magyar hadsereg is bevonult az akkori Csehszlovákiába. Az előadó érdekesítően vázolta fel az 1956-ot követő állapotokat, Magyarország gazdasági, kulturális, politikai helyzetének alakulását, a térszűrés befejezését, amelynek következtében a magyar parasztot megfosztották lételeimétől, és egy jelentős tömeg munkanélkülivé vált.

Az ország egyre inkább függőségbe került a szovjet hatalomtól, de megemlítette az olyan kecsgetető „vívmányokat” is, mint a Coca Cola megjelenése, a hippimozgalom szerveződése, a pop zenekarok megalakulása. Így érte Magyarországot 1968 augusztusa, amikor szovjet utasításra cselekedni kellett. A magyar hadsereget is váratlanul érte a parancs, 3200 tartalékost kellett behívni, a civil lakosságtól kölcsönöztek ki teherautókat és politikai körökben sem volt titok, hogy az „ukáz” úgy szólt, ha Magyarország nem áll be a sorba, nem teljesíti a parancsot, hozzájuk vonulnak be a Varsói Szerződés csapatai. Máthé Áron idézte a magyar hadosztály parancsnokának a megszállásban résztvevő katonákhoz intézett szavait is, amelyek így hangzottak: „Jó munkát végeztek elvtársak, de ne higgyék, hogy egy győztes hadjáratban vettek részt.” Ezek a szavak bizonyítják, hogy a hadvezetés mennyire reálsan látta a hadművelet valós mivoltát.

Kiss Gy.Csaba arról beszélt, hogy a magyar szellemi élet képviselői, az írók, költők miként fogadták a Csehszlovákiában már tavasztól zajló reformtörekvéseket, azt a kulturális, politikai pezsgést, amely itt beindult, a csehszlovákiai magyarság addig nem tapasztalt öntudatosodását és ennek megnyilvánulásait. Fábry Zoltánnak a szlovákiai magyar kisebbségről az Új Szóban megjelent írása nyomán a magyar írók érdeklődni kezdtek a Felvidék iránt, a legnagyobbak, Veres Péter, Fekete Gyula, Fodor András látogattak el Dél-Szlovákiába, hogy maguk győződjenek meg az itteni helyzetéről. Illyés Gyula, Márai Sándor (akkor Olaszországban élt), Németh László írásaikban ugyancsak nyomon követhető, hogy kíváncsian figyelik a fejleményeket. Csoóri Sándor aláírásgyűjtést szervezett a csehszlovákiai magyarság támogatására, de Illyés Gyula azt

nem írta alá, azzal az indokkal, hogy a cseh írók sem támogatták az 1956-os forradalom idején szervezett hasonló aláírásgyűjtést.

Duray Miklós visszaemlékezését az 1960-as évek elejével kezdte, amikor már érezhető volt egy lazulási folyamat beindulása. Szabadabb lett a légkör, szabadabban lehetett mozogni, megvalósítani a fiatal hévvel kigondolt elképzeléseket. Így indult be a fiatalok által szorgalmazott klubmozgalom, 1964-ben a pozsonyi magyar főiskolások megalakították a József Attila Ifjúsági Klubot, amelynek Duray Miklós lett az elnöke, és bár a kommunista párt rajta tartotta a szemét a kezdeményezésen, magát az elnököt többször is behívták, beszámoltatták a tevékenységükről, de mint mondta, soha ebből semmi bántódása nem esett. A párt részéről akkor megbízott felelős jóindulatúan inkább arra figyelmeztette, mire ügyeljenek. Sorra indultak aztán a független társadalmi szervezkedések, amelyeket az emberek igényeltek, óhajtottak is. Jó példa erre a Magyar Ifjúsági Szövetség iránti tömeges érdeklődés, hiszen 1968 áprilisában történt megalakulásától augusztusig 20 000 tagja lett.

Gágyor Péter az újságírás szemszögéből taglalta az ötven évvel ezelőtti eseményeket. Azt az életérzést idézte meg, amelyet akkori fiatalként éreztek. Tudatosították a szabadabb légkört, de ott volt bennük a félelem, hogy meddig lehet elmenni, meddig lehetnek bátrak, hiszen a felvidéki magyarságban még éltek a történelmi emlékek, a kitelepítések, a megtorlások, a vagyonelkobozások keserűségei. A csapatok bevonulása után visszavetett minden addigi törekvést, jól induló életeket, szakmai karriereket vágott el.

1968 tanulságai

A tartalmas beszélgetés végén felmerült a kérdés, hogy kinek milyen tanulságot jelent 1968? Ahogy mindenkinek, aki akkor élt, van valamiféle története azokból a történelmi időkből, ugyanúgy bizonyára valamennyien levonták a maguk tanulságát is. Hiszen mindenkinek más az érintettsége az akkori események és annak következményei kapcsán, más 1968 tanulsága annak, akit az 1970-es években megkezdődött átvilágítások után elbocsátottak állásából, megfosztottak hivatásától, és más annak, aki előtt akkor nyílt meg a pálya. Tény azonban, hogy a Prágai Tavasz, a kezdődő reformidőszak, majd annak eltiprása, a Varsói Szerződés csapatainak bevonulása, bátran állíthatjuk, hogy az egész világ figyelmét ráirányították Csehszlovákiára és az itteni magyarságra, sokan akkor szembesültek azzal, hogy Szlovákiában magyarok élnek, de az azt követő elnyomó rendszerre is. Alapvető tanulság lehet talán az is, hogy megmutatkozott, egyetlen totalitárius rendszer sem működhet örökké, a végtelenségig, egyszer bekövetkezik az összeomlás, ahogy bekövetkezett 1989-ben. De ez már egy más történet...

A rendkívül tanulságos, sok új ismeretet felsorakoztató beszélgetést színesítette Grendel Lajos és Gágyor Péter egy-egy, a korszakot bemutató műve részletének, valamint Utassy József versének előadása Récsei Noémi tolmácsolásában.

Benyák Mária

Túlpart

Lövések zajára riadt fel az éjszaka közepén. Először két puskalövés, majd egy géppisztolyból adtak le egy rövid sorozatot. Olyan volt a hangja, mint mikor a harangok nagycsütörtökön Rómába mennek, és kereplővel hívják a híveket a templomba. Mintha közvetlenül mellette lőttek volna, de

a víz nagyon jól közvetíti a hangot, ezért azt is tudta, hogy a lövések a túlsó parton dördültek el.

Az utóbbi napokban nem volt semmi szokatlan abban, ha fegyverropogást hallott. Mióta október 23-án kitört a forradalom, kétszer is összecsaptak a határőrök és a felkelők. Egyszer pedig azt látta, ahogy két suhanc vállra vetett puskával kísér egy katonát. Ilyenkor az innenső parton is mindig megjelent valaki, aki messzelátón követte a túlparti eseményeket.

Az elvtársak ugyanis roppant idegesek voltak, hogy a túlparti történések átgyűrűznek az innenső partra is. A pletykák már letartóztatásokról is szóltak, s hogy páran szervezkedtek, hogy átszöknek, és odaát segítik a forradalmat.

Eddig azonban néhány túlparti elvtárson kívül, akik az életüket féltve menekültek, nem érkezett senki más. Mivel a Duna ezen a szakaszon a legkeskenyebb, itt értek partot, és az ő segítségét kérték.

Kiment a viskó elé, ami a víztől pár méterre állt. Szép, derült, csillagfényes éjszaka volt, és így nem is nagyon kellett erőltetni a szemét, hogy felfedezze a négy alakot a túlparton. Mint valami krimiben, egyikük menekült, a másik három pedig húsz-harminc méterrel leszakadva követte. Időnként egyikük megállt, a vállához emelte a puskát és lövés dördült... de nem talált. A menekülő cikkcakkban futott, hogy így is megnehezítse az üldözők dolgát.

Ezzel azonban folyamatosan csökkent a távolság közte és üldözői között. Már csak pár méter volt az előnye az élen futóval szemben. Ekkor azonban elérte a partot és belevetette magát a folyóba. Sokáig, túl sokáig nem akart felbukkanni a víz alól, már kezdett kételkedni abban, hogy sikerülhet, a körmét a tenyerébe vájta izgalmaiban. Már a folyó közepén járhatott, amikor a felszínre jött levegőt venni. Ezzel az üldözőit is becsapta, akik nem gondolták, hogy ekkora távot lesz képes megtenni a víz alatt.

Szabályos tempókkal, nyugodtan úszott, mint a gyakorlott úszó, aki tudja, hogy be kell osztania az erejét. Ekkor felhangzott a kereplés és a víz egyszerre sisteregni kezdett a becsapódó golyóktól. Hirtelen megrándult a teste, kiesett a tempóból, és kétségbeesetten kezdett kapálózni, hogy a felszínen tartsa magát. A folyó sodrása azonban, ami ezen a szakaszon a legerősebb, elragadta és vitte magával.

Lerohant a partra, a csónakot a vízre toltta, és minden erejét megfeszítve kezdett arrafelé evezni, amerre a fiút sejtette. Másnap délben talált rá a testére, egy fatörzsön fennakadva. Üveges tekintete csodálkozva nézett a végtelenbe...

Sztakó Zsolt

Kisújfalun Gulyás Lajosra, az '56-os mártír lelkészre emlékeztek

A kisújfalusiak a hősiesség és a nagyság dicsőségét kapták a falu szülöttétől, Gulyás Lajos mártírhalált halt lelkésztől.

Kisújfalu önkormányzata és a Kisújfalui Református Egyházközség közös szervezésében került sor arra a kegyeleti ünnepségsorozatra, melyet a Kisújfalun száz éve született Gulyás Lajos lelkész emlékére rendeztek október 21-én.

Hálaadó istentisztelettel kezdődött az emlékezés, ahol Nt. Tattár István lelkész imádkozott, emlékezve az 1956-os forradalomban való részvétel miatt halálra ítélt, koholt vádak alapján kivégzett lelkészre. Ezt követően Gulyás Lajos szülőházába, a faluházba indult az emlékező közösség.

A község 2001-ben vásárolta meg a szülőházat, melyet tájházként rekonstruált, és melynek egy szobája a „Gulyás Lajos-emlékszoba” nevet kapta, emlékezve az ott élő családra. 2007-ben emléktáblát avattak a szülőház külső falán, mely előtt minden év októberében emlékeznek, a mártír lelkész emléke előtt tisztelegve.

A faluház udvarán tartott ünnepi megemlékezésen közreműködött a helyi iskola diáksága, és a Dréta Antal Díjjal kitüntetett Református Egyházközség Kórusa. Ünnepi beszédet mondott Mgr. Geri Valéria polgármester. Jelen voltak Gulyás Lajos leányai, unokái, dédunokái, unokaöccse, távolabbi rokonai, a község és az egyházközség elöljárói, a tanintézmények alkalmazottai, a Csemadok, és az MKP alapszervezetének képviselői és a kisújfalusiak, mintegy hatvan résztvevő.

Megtisztelte a rendezvényt Erdős Kristóf, a Nemzeti Emlékezet Bizottságának tudományos kutatója. Elhelyezték az emlékezés koszorúit az emléktáblánál, majd megtekintették az emlékszobát, és beírták nevüket az emlékkönyvbe.

A kultúrházban folytatódott a program, „Hazádnak rendületlenül...” címmel, ahol Erdős Kristóf doktorjelölt, az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatója, tudományos kutató emlékezett Gulyás Lajos életére, munkásságára és halálára. Képek, adatok, dátumok, események idézték az életútját, munkásságát, a koncepciók per általi elítélését, majd azt követő erőszakos halálát és a család további sorsát. Az emlékezők megismerhették írásait, naplórészleteit, melyből

körvonalazódik tiszteletreméltó jelleme. „Istenem, adj lehetőséget a népemért való szolgálatra!” – írta naplójában.

Geri Valéria, a község polgármestere az 1956-os szabadságharc és forradalom kapcsán fájdalmas büszkeséggel idézte a harminckilenc éves korában ártatlanul kivégzett mártír lelkész emlékét.

„Őt idézem, Gulyás Lajost, a hányatott sorsú, nemzete és az egyház iránt elkötelezett, felelős gondolkodású hazafit, aki megkötözött kezekkel is testamentumot írt. Igazságszeretete, nemzete és egyháza iránti elhivatottsága, ami cselekvésre és harcra készítette, lelkében harcot vívhatott a családja iránt érzett szeretetével, a rettegéssel, féltő gondoskodással. Egyik oldalon látjuk tehát a veszélyekkel, meghurcoltatásokkal is szembenéző bátor, elveiért, nemzetéért, az igazságért, a gyalázat és megaláztatás ellen kiálló, autonóm személyiséget, a másik oldalon a háromgyermekes apát és férjet, aki retteg családja biztonságáért. Ez bizonyítja számomra legjobban személyiségének nagyságát, emberi, papi elhivatottságának ezek a legnagyobb bizonyítékai. Sokan menekültek volna, feladtak volna mindent, elhagyták volna hazájukat, mentve magukat, családjukat. Magyar ember nem hagyja el a hazáját! Még a bitófa alá is vasalt nadrággal megyek! – vallotta.”

A polgármester asszony így fejezte be az emlékeztetést: „A diktatúrák rideg mindennapjai felőrlik az emberi méltóságot, bukásuk után rendre üresség, megcsappant életerő és kisszerűség marad, de Gulyás Lajos családja, leszármazottai, és mi, kisújfalusiak, éppen azt köszönhetjük ötvenhatos mártírunknak, hogy a magyar történelem legsötétebb éveiben is az emberi méltóságot és az igazságot kereste. Akit a náciizmus elutasítása miatt bebörtönöztek, és aki a szovjet megszállás alatt is úgy élt, hogy arra büszkének kell lennünk. Nem az emberi gyengeséget, nem a meghasonlást, hanem a bátorságot, a hősiességet és a nagyság dicsőségét kaptuk útravalónak tőle. Ezzel a felelősséggel kell tennünk a dolgunkat, és ha veszélynek ugyan nem vagyunk kitéve, de kiállásunkkal, gyökereinkhez, jogainkhoz való ragaszkodásunkkal, magyarságunk megtartásával méltó utódai lehetünk Gulyás Lajosnak. Óvjuk és gondozzuk szellemiségét, örökségét, szülőházát, ahol életéhez és halálához méltó módon tanúsítjuk, hirdetjük, hogy: „...az igazak fénylenek, miként a csillagok örökkön örökké.” (Dániel Könyve 12,3.)”

Az estébe nyúló emlékezés szeretetvacsorával és beszélgetéssel zárult.

Gulyás Lajos volt az egyetlen olyan egyházi áldozata a kádári megtorlásnak, akire jogerősen halálos ítéletet szabtak ki, és azt végre is hajtották. Rehabilitációjára és újratemetésére 1990-ben került sor. Az anyaországban számos helyen emlékeznek rá, a mosonmagyaróvári sírnál, a róla elnevezett kollégiumban, óvodában és a lelkészi szolgálatának, munkásságának helyeit őrző emlékjeleknél egyaránt.

Berényi Kornélia

Az I. hadtest parancsnoka, vitéz lófő nagybaczoni Nagy Vilmos altábornagy köszöntése a visszatért Losoncon, 1938. november 10-én (Horváth István gyűjteménye)

„Egymillió testvérünk vár Reátok!”

Nyolcvan esztendeje – 1938. november 2-án – vált bizonyossá, hogy „a békeszerződések nem örökkévalók” és az első bécsi döntés értelmében térhetett vissza a csehszlovák impérium alatt sínylődő Felvidék déli része.

Nehéz szavakat találni arra, hogy azon a szerdán mit is érezhettek a csonka haza lakói és a felvidéki magyarok, amikor szorongva ülték körül a rádiókat és várták a híreket Bécsből. Aztán, úgy este hat óra után vált ismeretessé, hogy a Felvidék déli része, köztük Léva, Érsekújvár, Losonc, Fülek, Rimaszombat, Rozsnyó, Kassa, Ungvár, Munkács és Beregszász városa ismét magyarrá vált!

November 5-én Márai Sándor szavaival élve „megindult a határ” és a Magyar Királyi Honvédség csapattestei bevonulásuk révén újból a magyar Szent Koronához csatolták Szent István örökségének egy részét.

Mai ésszel fel sem foghatjuk, milyen katartikus öröm telepedett a megnagyobbodott hazára, amikor magunkhoz ölelhattük húsz évig tartó elszakítottság után visszatért felvidéki testvéreinket. Győzelmeskedett az Istenbe és az igazságba vetett hit, s nyolcvan esztendő múltán is könnybe lábad minden

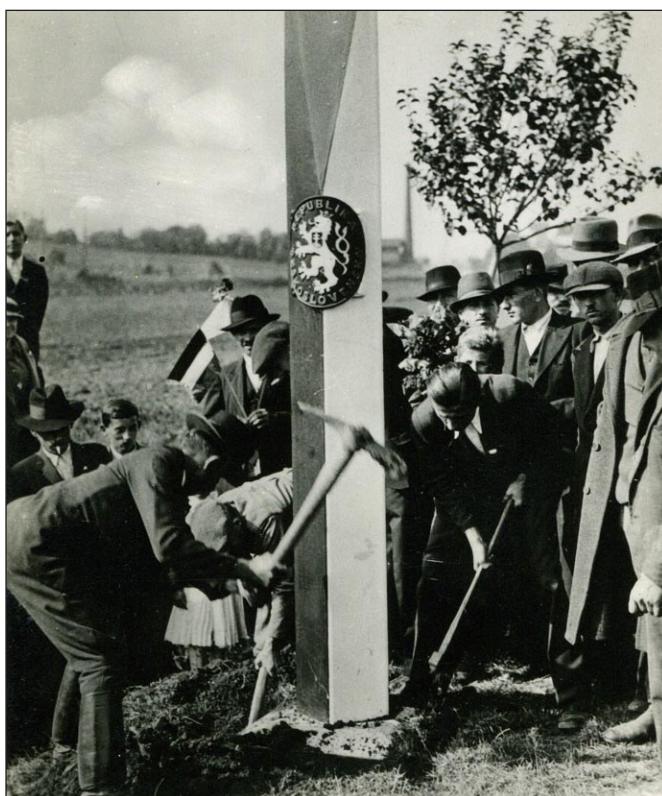
magyar érzelmű nemzettestvérünk szemé, ha az országgyarapítás kezdetének időszakára gondol.

Milyen volt a virágésős felvidéki bevonulás? A leghelyesebb, ha azoktól idézünk, akik felszabadító honvédként lehettek tevékeny részesei ezen eseménynek.

Virágésős felvidéki bevonulás

A budapesti I. hadtest (1938. október 1. előtt 1. vegyes dandár) parancsnoka, vitéz lófő nagybaczoni Nagy Vilmos altábornagy visszaemlékezéseiben a bevonulás egyik meghatározó pillanatát is rögzítette: „Miután hadtestem észak felé igen hosszú vonalon volt határos a szlovákoknak jutó területekkel, csapataimnak sok városba kellett bevonulniok. 1939. november 5-én [helyesen: 1938. november 6-án] csapataim élén Esztergomon keresztül Párkányra vonultam be. Már a híd közepén is túl voltam törzsemmel, mikor észrevettük, hogy a csapatok nem követnek bennünket s én úgyszólván magam vonulok át a hídon. Így a híd túlsó végénél meg kellett állanunk és ott vártuk be az elővédek megérkezését. Megható jelenetben volt részem a visszatért hídfőnél. Midőn lovam az újra magyarrá lett túlsó partra tette a lábát, egy ősz magyar letérdelt és úgy köszöntött. Párkány után jelen voltam még a losonci bevonuláson is, majd részt vettem az ipolysági bevonuláson [Sorrendben előbb az 1938. október 11-i ipolysági ünnepély volt] (...)”

A Hadiakadémia hallgatója, nemes eszenyi Eszenyi László gyalogos főhadnagy, aki a budapesti 15. honvéd gyalogezred távbeszélő előadójaként vonult be a visszatért Felvidékre, meghatottan számolt be élményeiről: „1938 eleje óta úgy éreztük, hogy repedezik a Trianonban ácsolt koporsónkra hányt föld, tetszhalott nemzetünk éledőben van. (...) A kétségekkel és reményekkel telt várakozás hosszú hetei után végre ránk virradt elszakított területeink részleges visszavételének ideje. Csaknem fél évszázaddal az események után, sok ezer kilométerre szülőföldemtől, még mindig úgy gondolok azokra a napokra, mint életem egyik legboldogabb időszakára. Gyermekkori álmaim váltak valóra. Nem tudunk elszakadni a rádiótól, melyben a bevonulásokról közvetítenek helyszíni beszámolót. Volt ezredem, az 1. honvéd gyalogezred [a Mária Terézia nevet viselő gyalogezred volt Budapest háziezrede] vonult be elsőnek Ipolyságra [vitéz] Padoschitzky [Alfréd] ezredes vezetése alatt.

Ipolyságnál döntik a csehszlovák határtáblát

1938. október 11-én (Horváth István gyűjteménye)

A komáromi hídon már Horthy maga lovagolt a csapatok élén fehér lovon, mint 1919-ben. Az ünnepségek középpontjában kétségtelenül Kassa állott, ahol a székesegyházban a nagyságos fejedelem, II. Rákóczi Ferenc hamvai nyugszanak. Ott is részt vett a kormányzó egész családjával a Serédi Jusztinián hercegprímás celebrálta szentmisén, s a rádióbemondó nem győzte sorolni az ország polgári és katonai előkelőségeit, élükön a miniszterelnökkel.

Végre ránk is sor került: a 15. gyalogezred egy mámorosan szép őszi napon bevonult Losoncra, amely 18 évig a Lučenec nevet viselte. A régi magyar határváros, Ipolytarnóc területén gyülekeztünk, mögöttünk egy tüzérosztály sorolt be. A menetet nagybaczoni Nagy Vilmos altábornagy, hadtestparancsnokunk nyitotta meg szép pej lován, mellette egy barnára sült huszár magasra emelve vitte a Szűz Máriás lobogót, mögötte törzse, köztük legjobb emlékezetem szerint a később tragikus véget ért Tartsay Vilmos vezérkari százados.

A következő hasonló csoport élén dandárparancsnokunk, vitéz [lófő] csíkszentsimoni Lakatos Géza [vezérkari ezredes, a 3. gyalogdandár parancsnoka] lovagolt. Régi és új indulókat játszó zenekarunk mögött léptetett [vitéz szilasi és pilisi] Szilassy Iván [gyalogos ezredes], aki délceg alakjával pompás látványt nyújtott. Hárman lovagoltunk mögötte, egy sorban a két ezredsegédtiszt és a bal szélen én, mint az ezred távbeszélő előadója. Mögöttünk a gyalogos- és tüzéregységek porba vesző, hosszú oszlopa.

Nehezen tudom ma is felindulás nélkül emlékezetembe idézni azt a felemelő érzést, ami elfogott, amikor lovammal áthaladtam az Ipoly hídján.

Losonc egy ugrásra feküdt Balassagyarmattól, ahol gyerekkoromat töltöttem, de én oda most jutottam el először. Az én drága palócaim tömött sorokban álltak az út mentén, messze a város előtt, és kendőlobogtatással, meg-megújuló üdvivalgással fejezték ki örömeiket. A város szélén gyönyörű diadalkaput emeltek, középen Horthy Miklós képével, zászlótenger borította el a várost. A fogadásunkra tett előkészületek valamennyiünket ámulatba ejtettek, hiszen arra csak pár nap állt rendelkezésükre. A nemrégiben még [az első csehszlovák elnökről, Tomáš Carrigue] Masarykról elnevezett úton menetelünk, ahol frissen felrakott utcatáblák jelezték, hogy azt a mai naptól kezdve ismét Rákóczi útnak fogják nevezni.

A dobütésekre meg-megugró lovainkon gyönyörködtettük a várost zsúfolásig megtöltő magyar testvéreket, akiknek fel-feltörő éljenzése kísért a város szívében lévő Búza térre. Egy takaros menyecske odaugrott lovam mellé szép, színes virágkoszorúval, és azt a nyakamba próbálta akasztani. A váratlan és hirtelen mozdulattól a szegény állat megbokrosodott, nagy nehezen lecsillapítottam, és így végül is a virágfüzér a nyakamba, csókja pedig az arcomra kerül. Nagy tapsot kaptunk a körülállóktól.

Érdekes véletlen, hogy a magyar szenátor, aki könnyekig megható üdvözlő beszédet mondott a főtéren, Szilvássy Béla ezredparancsnokunk névrokona volt. Ez a nagyszerű ember Szent-Ivány József képviselővel együtt minden tiszteletet megérdemlő bátorsággal állt ki a felvidéki magyarság mellett a prágai parlamentben a húszesztendei megszállás alatt. Nagy Vilmos dandárparancsnokunk válaszolt röviden, katonásan, meghatóan és meghatódottan. Lelkészek és a közeli falvak küldöttségeinek vezetői mondták el nemegyszer sírásba csukló köszöntésüket. Az

idő már két óra felé járt, de az egész teret sűrűn betöltő tömegeből senki sem mozdult.

A beszédek alatt szavalókóruszerűen hangozott fel hol itt, hol ott: »Éljen Horthy!« »Duce, duce!« »Éljen a magyar honvédség!« Legjobb emlékezetem szerint azonban egyszer sem éltették Hitlert. A valamennyiünk lelkét megülő eufóriában aligha jutott valakinek is eszébe, hogy az eredeti megállapodástól eltérően a döntést Bécsben nem négy, hanem csak két nagyhatalom képviselői hozták, és így nemcsak a két nyugati ország – Anglia és Franciaország – jóváhagyását nélkülözzük, hanem lekötelezettjeivé váltunk két diktátornak. Ez akkor legfeljebb jelentéktelen szépséghibának tűnt, de később súlyos következményeket zúdított népünkre. Akkor azonban az érzelmektől túlfűtött napokban evvel senki sem törődött.”

Az öröm megható és keresetlen kitörései

A felvidéki bevonulás katonásan tömör, ám egyik legkiválóbb összegzését Magyarország kormányzója, vitéz nagybányai Horthy Miklós emlékirataiban olvashatjuk: „November 6-án csapataink élén a Duna hídján áthaladva bevonultam Komáromba, 11-én pedig Kassára. Aki, úgy mint én, látta mindkét városban az öröm megható és keresetlen kitöréseit, aki látta, mint borultak az emberek egymás karjába, vagy hullottak térdre az út mellett és hogyan sírtak örömben, az megértette, hogy valódi felszabadulás ment végbe – még pedig háború és minden vérontás nélkül.”

Babucs Zoltán

(A szerző hadtörténész)

Baka is örömmel várta a honvédeket 1938. november 5-én (Mészáros Csaba gyűjtése)

„Győzött az igazság” – a Felvidék hazatérésének képes albuma

„A magyar összefogás jelképének tartom, hogy a felvidéki bevonulásról egy magyarországi történész könyvét egy erdélyi kiadó jelentette meg” – mondta Babucs Zoltán történész, a könyv szerzője a Budai Polgári Szalonban a képes album bemutatóján.

A kiadó és a szervezők nyilván számoltak a nagy érdeklődéssel, és a meghívón kérték az előzetes regisztrációt, de kétszer annyian lehettek, akik ezt elmulasztva jöttek el, de persze ők is bebocsátást nyertek, hiszen aki a nemzeti történelem fontos évfordulójára akar közösségekben emlékezni, kizárható-e ilyen eseményről? Mindenesetre azt a bizonyos gombostűt sem lehetett volna leejteni: a hosszú, keskeny terem zsúfolt

széksorai között is sűrűn álltak az ügyet magukénak érzők minden korosztályból, s bár a gyorsan fogyó levegő miatt az utcára nyíló ajtót nyitva kellett tartani, a forgalom zaját legyőzte a klub jó erősítő berendezése. A körülmények ellenére mindenki kitartott, méltón a könyvhöz, amely megjelenését is jórészt magánemberek adakozásának köszönheti.

Az összefogás fontosságát hangsúlyozta rövid megnyitójában Zetényi-Csukás Ferenc, a kiadáshoz hozzájáruló és Babucs Zoltánt munkásságáért az elmúlt évben kitüntetett Horthy Miklós Társaság elnöke.

Demeter László, a háromszéki Baróton működő Tortoma Kiadó igazgatója elmondta, hogy amikor Babucs Zoltán megírta Csíkszereda és Kézdivásárhely 1940-es hazatérését, akkor határozták el, hogy a jeles hadtörténész, muzeológus egy könyvet szentel az 1938-as felvidéki eseménynek is.

Hogy miért van szükség a Tortoma Kiadó és a feladatot vállaló néhány kiadó munkájára, azal kapcsolatban a „Győzött az igazság” című könyvet bemutató Raffay Ernő történész emlékeztetett Kövér László házelnök szavaira Tisza István mártírhalálának színhelyén: „Itt az ideje, hogy végre megpróbáljuk magunk értelmezni a történelmünket és visszavenni azt, ami a miénk.”

Sajnálatos, hogy mai társadalmunknak vajmi kevés reális képe van ezen időszakról, s mindazok, akik honvédként vagy felszabadított magyarként átérték ezt az időszakot, egyre kevesebben vannak köztünk.” – írja könyve bevezetőjében Babucs Zoltán.

Köszönet a 103. évében járó „pótnagyapának”

Babucs a bemutatón szóban is örömét és köszönetét fejezte ki a 103. évében járó „pótnagyapjának”. Vitéz nemes békei Koós Ottó, aki fiatal tisztként a felvidéki bevonulásban is részt vett, írta a könyv egyik beköszöntőjét. „Százkét évesen ma is megilletődve állítom, hogy ez volt életem egyik legszebb pillanata, amikor fiatal hadnagyként, századom élén, magyar zászló alatt vonultam be a visszatért Felvidékre, ahol a lakosság örömmámorban úszva, virágessóval fogadott bennünket.”

A lakosság érzéseiről sokat beszélt az est folyamán Babucs és Raffay, miután foglalkoztak az előzményekkel: a 80 évvel ezelőtti örömmámort megelőző két évtizeddel, az éppen száz éve Budapesten tomboló téboly, a szomszédok azonnali területfoglalásai még az antant jóváhagyása előtt, aztán a vörös terror, Horthy rendcsinálása, Trianon, és Magyarország teljes elszigetelődése a kisantant szorításában, amelyen enyhíteni idővel olasz segítséggel sikerült.

Ezen a ponton Babucs nyomatékosan felhívta a figyelmet, hogy Magyarországot mindig azzal vádolják, hogy német segítséggel érte el a revíziót, holott a tények, a négyhatalmiról német-olasz tárgyalássá csökkenő Bécsi döntésnél a németek a csehszlovák érdekeket képviselték, míg a magyarokért Ciano olasz külügyminiszter küzdött, aki a felkészülés során még a magyar helységnevek helyes kiejtését is megtanulta.

Ajándék a végzettől

A lakosság fogadtatásával kapcsolatban Babucs megjegyezte, hogy akad olyan felvidéki magyar történész, aki az 1938-as, tehát első visszatérés zökkenőit szinte revíziós kudarcá növelve tárgyalja, és kiemeli a lakosság csalódottságát. Ezt a sommás ítéletet Babucs Zoltán visszautasítja, de azt ő is megállapította, hogy míg Erdélyben mindvégig a legnagyobb élményt jelentette a viszszenyert szabadság, a Felvidéken a bevonulás és az első hetek örömmámora után, a hétköznapiakban olykor tapasztalható volt, hogy a masaryki polgári demokrácia idején már más szokások alakultak ki, és máig érezhető a magyarságban, az asszimilációs folyamatokban a későbbi csehszlovákiai jobb életszínvonal hatása.

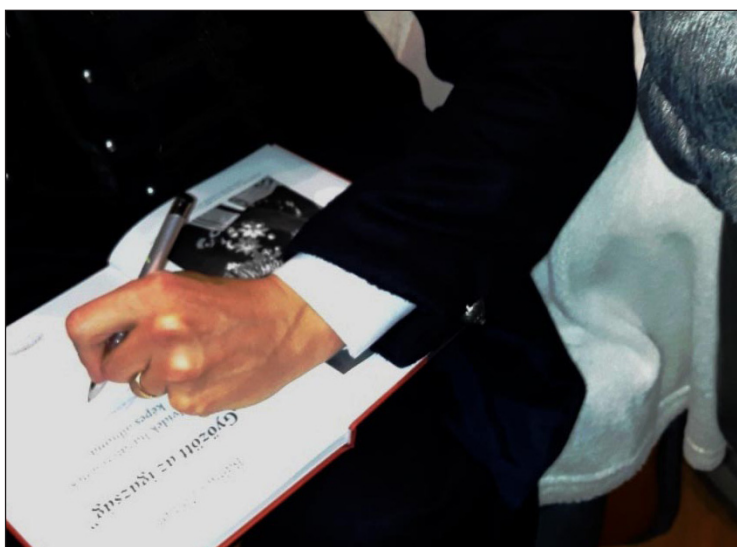
Történészként ügyelt arra, hogy a felhasznált egykori dokumentumok reális képet nyújtsanak, de összességében még-

A helyszín félórával kezdés előtt már megtelt

is az az érvényes, amit Márai Sándor adott naplója címéül: Ajándék a végzettől.

„Isten és a Haza nevében: ELŐRE!” – így szólt Horthy Miklós kormányzó 1938. november 4-i hadparancsa. Ezen a napon lépett Párkány földjére a budapesti I.hadtest, élén nagybaconi Nagy Vilmos altábornaggyal, akinek emlékiratából idézett Raffai Ernő: „Amikor lovam a lábát tette Párkány újra magyar földjére, egy ősz magyar letérdelt, és úgy köszöntött.”

Babucs Zoltán dedikál

Egy fiatal lány pedig azt írta: „...körülötte sír, zokog az egész város. A főtér felé vezető úton bokáig virágban gázolnak a táncoló paripák.”

Korabeli filmhíradók

A könyvbemutató egész ideje alatt a kivetítőn váltják egymást a korabeli filmhíradók, illetve az album képei. A két legnagyobb bevonulás Horthy Miklóssal az élen november 6-án Komáromba és november 11-én Kassára történt. Az utóbbi volt a fénypont, amit a budapesti Citadella 21 ágyúlövessel üdvözölt, a kassai Szent Erzsébet dóm harangjaival együtt pedig megkondukt valamennyi budapesti templomé.

Babucs Zoltán nem véletlenül jelölte könyvét a Felvidék hazatérésének képes albumaként, mert mintegy 400 fényképet láthat az olvasó, amelyeket családi gyűjteményeikből kölcsönöztek felvidéki, vagy onnan elszármazott emberek, amikor 2017-ben a történész ötletét felkarolta a Felvidek.ma és a SZaKC élén Pogány Erzsébet, majd a Kossuth Rádió Határok Nélkül műsora hírt adott róla.

Remekül indult a munka, az anyagi források előteremtése is, mikor a folyamat megszakadt Pogány Erzsébet halálával. De abbahagyni már nem lehetett, a magyar összefogás jegyében elkészült, és a kolofon felett ott olvasható mindazok neve, akik támogatták a kiadást, Babucs Zoltán pedig bevezetőjében mindenkinek név szerint köszönetet mond, aki e hiánypótló munkához fényképpel, dokumentummal, vagy szakmai segítséggel hozzájárult.